

292831

Harsányi

Gróf-
kisasszony

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

2003

HARSÁNYI ZSOLT

222

GRÓFKISASSZONY

VIGJÁTÉK HÉT KÉPBN

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

103581

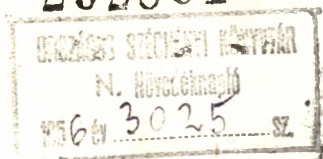
SINGER ÉS WOLFNER IRODALMI INTÉZET R.-T. KIADÁSA
BUDAPEST.

Fenntartunk minden jogot, a fordítás és filmesítés jogát is.
Színpadokkal szemben kézirat.

Copyright by Singer és Wolfner Rt., Budapest, 1939.

292831

SZEMÉLYEK:

Özvegy Cseleyné
Cseley András
Csoklya Márton, tűzoltó
Csoklyáné
Csoklya Anna, kóristalány
Bodó Klára, tanítónő
Kondor Jenő, ujságíró
Merva Géza, ujságíró
Koppány József, ujságíró
Hegedüs Miklós, ujságíró
Koppánné
Bányász
Izsák Antal, körorvos
Színigazgató
Karmester
Ügyelő
Mici, kóristalány
Boci, kóristalány
Pintér úr
Rövidlátó úr
Gyula, főpincér
Géza, főpincér
Jenő, pincér
Misi, pincér
Ujságos
Szubrett
A báró
Gazsi, öregbéres
Teca, cselédlány
Postás

Történik a béke utolsó évében.

- Az I. kép színhelye: András falusi tanyája.*
- A II. „ „ Egy pesti irodalmi kávéház karzata.*
- A III. „ „ A Budai Színkör színpada.*
- A IV. „ „ A Márványmenyasszony külön-szobája.*
- Az V. „ „ András falusi tanyája.*
- A VI. „ „ Csoklyáék tabáni háza.*
- A VII. „ „ András falusi tanyája.*

ELSŐ KÉP.

A szín Cseley András tanyai házának udvarát ábrázolja. Ez a ház még kuriának is alig nevezhető, úrféle éppen csakhogy ellakhatik benne. Régi ház már nagyon, zsindelyfedele korhadozik, tornácának faoldalait megkoptatta az idő. Ez a tornácos homlokzat foglalja el az egész fenekét. Jobb oldalt szerény, roskatag melléképületben van a szűkös istálló, hozzáépítve a fásfészer. Az istállón túl a fenék felé drótkerítés mögött baromfiudvar látszik. A ház előtt keskeny virágágy húzódik, amely közepén helyet hagy a járásnak. A sarokban galambdúc, elég népes. Kutyaól is van, láncra kötött hatalmas házörző komondor lakik benne. Nyári délelőtt van, erős napsütés. A ház mögött álló fák lombjain állandó madárcsicsergés.

Mikor a függöny fölmegy, Gazsi öregbéres van a színen. A kutyaól mellett fatönkön üldögél és nagy buzgalommal kalapál: most igazítja a rókakapsdát. Közben a kutyaóhoz beszél.

Gazsi: Akkor osztán mondom neki: „hallodi János, ne okoskoggyál, mer engem se a gólya kötött.“ Aszongya ü erre, hogy fogjam bé a pofámat, mert ha nem, hát akkor ü kétszer pofonvág, megfogja a gigámat, osztán egy álló félóráig ráz, amíg a lelket ki nem rázta belüllem. „Úgy“, — mondom neki erre, — „hát én vajjon addig mit csinálók?“ Erre ü már nem mondott semmit, csak pofonvágott. Hinnye az apád erre meg amarra, akkor mán felkaptam a széket magam is. János nagyot nyikkant, elterült a földön. Gyütt a vér a kobakjából, de csúnyán. Addig

rugdostok csztán mind a hatan, amíg észre kapott megint. De mán meg is békélt, visszaült, oszt ittunk tovább. Igen jó kenyeres pajtásom vót nekem az a János, Isten nyugosztalja, még az egri hatvanasoknál is együtt ettük a prófuntot a rawas-kaszárnyába. A is jó régen vót, tán mán igaz se vót.

Cseleyné (*az utolsó szavak alatt megjelent a konyhaajtóban, amely a homlokzat baloldali utolsó ajtaja, mögötte jön Teca*): Hát magának elment a jó dolga, Gazsi, hogy itt egymagán povedál? (*Jönnek ki, zsámolyt hoznak, krumplis szakajtót, tálat.*)

Gazsi: Nem vagyok magam, tekintetes aszszony. Ennek a Tiszának mondtam a régi dógokat.

Cseleyné (*elhelyezkedik mellette, hogy krumplit hámozzon*): A kutyának mesél? Mondom, hogy boldond maga.

Gazsi: Vagy inkább okos. Mer ennek a kutyának elmondhatok akármit, e nem adja tovább.

Cseleyné: Hát abba igassága van. (*Tecához*): Ne tátsd itt a szádat, fiam, a konyhán a helyed. (*Teca el.*) Elkészül mán azzal a rókacsapdával? (*Krumplit hámoz.*)

Gazsi (*nagyot üt*): Most koppantom éppen az utolsót. Jó csapda e nagyon. Majd az úrfi felállítja. Aszonta, hogy ü maga akarja felállítani. (*Kedvetelten forgatja, nézegeti.*)

Cseleyné: No, no, nincs más dóga, mint úgy belegyönyörödni, mint a tükörbe? Gyerünk, gyerünk, rakja félre, oszt lásson más dolog után. Mi tenni-valója van?

Gazsi (*már felállott, indul a fásfészter felé*): Most új lécet faragok a saroglyába, egy kitörött belülle. (*Be a fészterbe, tovább beszél.*) Mán a hozzávalót ki is választottam, csak meg kell faragni. (*Hozza a görbe faágat, meg a nagy kést, visszaül a helyére.*) Igen alkalmas agácifárul vágtam. (*Dolgozik.*)

Cseleyné: Nem mondott semmit az úrfi, mikor elment?

Gazsi: Nem az, egy szót se. Úgy láttam, hogy ballábbal kött. Ilyenkor magam se szóllok hozzá, mer csak még jobban füstölög. De tudom én, hogy mi baja.

Cseleyné: Mi baja?

Gazsi: Az a baja, hogy Katufrék Jánosnak a szilasi dülön, ippen a mi földünk mellett, öt holdja eladó.

Cseleyné (*bólint*): És nem tudjuk megvenni. Hiszen én is ettől nem alszom má három napja. (*Sóhajt.*) Az is a mienk volt valaha, az az öt hold.

Gazsi: Meg rajta túl még száz hold. Meg még a többi. Hej de szép föld vót az úgy egy tagba. Ötszáz hold szántó, én uram Istenem, de szép föld vót. (*Fejét csóválja.*) Tán nem is jó minékünk visszagondolni arra a szép időre, tekintetes asszony.

Cseleyné: Nem jó, mert fáj. De hasznos. Mert mennél jobban fáj, annál jobban kívánjuk vissza. És mennél jobban kívánjuk vissza, annál jobban nekilátunk a dolognak.

Gazsi: Hát igen. Csak a van benne, hogy a jó Isten csak nem akar mán ránk tekinteni. Tavaly milyen szépen ígért a búza: gyütt a jégverés. Tavaly előtt a tűz. Meg furtomfurt az adó, meg a betegség, meg ez, meg az. Csak törjük magunkat reggeltől estig, oszt semmi látszattya. (*Sóhajt.*) Hej, hiszen csak a kártyát ki ne tanálta vóna a német. Szegény tekintetes urunk igen nagyon jó gazda lett vóna, de hát a kártya...

Cseleyné: Mondtam, hogy azt a kártyát nekem ne emlegesse.

Gazsi: Mán nem is szóltam semmit. De ha szólok is, örömmre fordítom: nagy áldás, hogy az úrfi a kártyát nem szereti. Nem is italos. A munkátul se fél. A mi úrfink.

Cseleyné: Ó, drága fiam.

Gazsi: Tessék mán mondani, tekintetes aszszony, mit irdogál mindig a tekintetes urfi?

Cseleyné: Hát csak úgy leírja, amiket gondol.

Gazsi: Kinek írja?

Cseleyné: Sajátmagának.

Gazsi: Eddig értem. De mit akar vele?

Cseleyné: Tudja maga, mi az a költő? Meg a költészet?

Gazsi: Tudtam, de elfelejtettem.

Cseleyné: De azt csak tudja, mi az a vers?

Gazsi: Vers? Honne tunnám. Régebb időbe tudtam is ennihányat, de hát nem használtam, oszt kiment a fejemből. De hogy micsoda, azt tudom.

Cseleyné: No lássa. Hát az úrfi verseket ír.

Gazsi: Úgy? De mér írja?

Cseleyné (*vállat von*): Csak éppen kedve támad rá. Maga olykor fütyörészik, ugye? (*Gazsi nem felel.*) No lássa. Az imént meg a kutjának mesélgetett. Hát ez is olyan.

Gazsi: Értem most már. Hát akkor csak hadd irdogáljon, úgygondolom.

Cseleyné: Hiszen nem mondom, jobb, mint hogy kocsmázzék. De nem olcsó mulatság ez se. Az a sok bélyeg... Mintha a fogamat húznák, mikor a postára megy.

Gazsi: Hova küldi?

Cseleyné: Pestre. Hogy kitegyék az ujságba, amit ír.

Gazsi: Oszt kiteszik?

Cseleyné: Eddig még nem tették ki egyszer se. Pedig nagyon szeretné. (*Megbocsátó mosollyal.*) Ó, lelkem fiam...

Gazsi: Mér nem teszik ki, a fene ott egye meg valamennyit.

Cseleyné (*abbahagyja a hámozást, maga elé*

néz): Nem is tudom, mi volna jobb. Mert így, hogy nem teszik ki, emésztí magát. De ha kitennék, akkor vérszemet kapna, aztán elvágyakozna innen Pestre.

Gazsi (riadtan): Itt hagyná a tanyát?

Cseleyné (bólint): Képes volna, attól félek... Árendába adná.

Gazsi: Oszt velem mi lenne akkor?

Cseleyné: Vinné magát biztosan. Pesti cse-lédnek.

Gazsi (sötét fejcsóválással): Ammán nem vóna jó. Sose vótam én Pesten. De aki vót, mán beszéltem olyannal. Hogy ott milyen rettentő sok az ember. Meg a kocsi. Jaj, nem mennék oda semmennyiért. Az urfinak utána mennék a pokolba is. De Pestre? Nem én... *(Reménykedve.)* De tán mégse csinál ilyet az urfi... *(Cseleyné nem felel. Gazsi ijedten.)* Vagy csinál?

Cseleyné: Mondom. Ha kiteszik az ujságba, amit ír, még meglehet, hogy vérszemet kap.

Gazsi: Hát csak nem teszik ki tán, az Isten akárhova tegye őket.

Cseleyné (vállat von): Mán magam se tudom, mit kívánjak. *(Elpityeredik.)* A szívem elszorul, mikor jön a posta, elkezdi izgatottan forgatni az ujságokat: megint semmi. S csak néz maga elé csalódottan. *(Sóhaj.)* Jaj be nehéz az anyának. *(Megint hámozni kezd.)*

Gazsi: Hát én csak ammondó vagyok, hogy egy bizonyos dolog segítene itten.

Cseleyné: Micsoda?

Gazsi: Ha a tekintetes asszony megházasi-taná.

Cseleyné: Jaj édes teremtmőm, de a szívemből beszél maga, *Gazsi*. Az volna jó. Csakis az.

Gazsi: Valami jó, dolgos kis asszony kéne ide. Azután osztán gyerek. A tekintetes asszony is hogy

örülne a kis onokáknak. Tessék elgondolni. Ahogy most itten ülünk, itt szaladgálna az a pöttöm kis fiú, egyem a lelkét. A nyakamba venném, elmennék vele a patakhó, faragnék neki fűzfasípot. Hű, hogy fújná, de hangos vóna. Ennekem csak ezt hagyná megérni a magasságbéli. Akkor oszt aszondanám: no, ez is megvót, most mán kitellett az időd, mehetsz Isten hí-rivel, öreg Gazsi.

Cseleyné: Hát vóna nekem valakim, meg is mondom, de aztán el ne járjon a szája. Van énnekem egy régi jó barátném, Bonyhádön lakik. Annak van egy jánya. Jaj de kedvemre való gyerek az! Csak úgy ég a kezibe a munka! Olyan jól főz, hogy . . . hogy majdnem olyan jól, mint én.

Gazsi: Amán nem lehet. (*Ahitattal, elismeréssel bólint.*)

Cseleyné: Nem is csúnya. Aldott jó lélek. Nem is hagytam békét a fiamnak, míg négy éve egyszer el nem utaztunk oda látogatóba.

Gazsi: Emlékszek. Hát azért vótak?

Cseleyné: Azért.

Gazsi: Oszt nem ment a dolog?

Cseleyné: Nem. Azt mondta a fiam, hogy nincsen neki kultúrája.

Gazsi: Mije?

Cseleyné: Hát hogy nem elég okos. Nem olvasott elég könyvet.

Gazsi: Ennye mán, hiszen akkor a papot kéne elvenni. Nem jól van e. (*Fejét csóválja.*) Meg osztán... (*Megáll, habozik.*) De jobb, ha nem mondom.

Cseleyné: Na beszéljen. A végén mégis kinögi.

Gazsi: Hát ha meg nem sértem az úrfit a szavammal, még... még elveszi azt a izét.

Cseleyné: (*izgatottan leteszi a tálat.*) A tanítókisasszonyt? Maga is attól fél?

Gazsi: Attul. Nem jófajta az, tessék elhinni.

Cseleyné: De nem ám. (*Ránéz Gazsira.*) Nézze csak, menjen be az úrfi szobájába, ott a piros üveg-pohárta talál három szivart. Egyet ebből elvehet. (*Gazsi mohón felpattan.*) Ne most, majd később. Hát mi van evvel a tanítókisasszonnyal, mit tud róla? Hallott valamit a faluban?

Gazsi: Csak azt, amit a tekintetes asszony is hallott. Hogy hát a doktor úr nagyon kerülgeti. Ő meg csak hitegeti a doktor urat, oszt a mi úrfinknak is utána vetette magát. Gondujja magába: vagy az egyik, vagy a másik. Már én a mi úrfinknak jobbfélt kívánnék.

Cseleyné: Hát bizony. Mondja csak. Nem szól az úrfi soha a tanítókisasszonyról?

Gazsi: Á. Hiszen tetszik ösmerni. Nem szól az soha semmit. Csak a jó Isten tuggya, mit forgat mindig a fejibe. (*Kilát a kerítésen túlra.*) Itt van ni. A farkast emlegettük.

Cseleyné: (meglepetve.) Jön?

Gazsi: Ahogy szokta. Hogy aszongya: „sétál tanítás után“. De mindig erre „sétál“. A szeme se jól áll.

Cseleyné: No, énvelem nem sokat fog társalkodni, azt megmondhatom. (*Mindaketten némán folytatják a dolgukat. Szünet.*)

Klára: (*belép balról. Szép leány, még falusi öltözködésében is meglátszik, hogy valami jó és finom fajtából született.*) Kezét csókolom, Etelka néni.

Cseleyné: Isten hozott, fiam.

Gazsi: Kezicsókolom, kisasszony.

Klára: Jónapot, Gazsi. (*Cseleynéhez.*) Andris még nem jött haza?

(*Gazsi máris eloson, bemegy a házba.*)

Cseleyné: Még nem.

Klára: Tanítás után kedvem támadt sétálni egy kicsit. Gondoltam, benézek köszönni. Megvárhatom Andrist?

Cseleyné: Hogyne várhatnád. De én, sajnos, itt kell, hogy hagyjalak, mert dolgom van a konyhán. Remélem, nem veszed rossz néven. *(Feláll.)*

Klára: Ó, Isten ments! Úgy szeretem ezt a kis udvart, elüldögélek én itt szívesen. Mit főz ebédre, Etelka néni?

Cseleyné: Strapacskát.

Klára: Megint?

(Gazsi megjelenik).

Cseleyné: Andris nagyon szereti. Én pedig nagyon megszoktam lánykoromban Szepességben. Ez a bolond Gazsi meg éppen meghal érte. Hát nem haragszol, úgye, nekem dolgom van.

Klára: Ó, csak tessék parancsolni. *(Cseleyné bemegy a konyhába.)* Hé, Gazsi!

Gazsi *(ki akart menni a színről, visszafordul):* Tessék.

Klára: Csinálja csak itt a dolgát tovább. *(Leül a Cseleyné helyére.)* Mit farigcsált itten?

Gazsi: *(habozva oda oldalog.)* Ezt a lécet faragtam vóna, de csinálhatom máskor is.

Klára: Nem, nem, miattam ne halogassa, mert akkor azt hiszem, hogy zavarom a háznépet, aztán elmegyek. *(Gazsi immel-ámmal leül.)* Soká jön még az úrfi?

Gazsi: *(gondosan megnézi és elteszi a szivart.)* Nem tudhassuk azt soha, kezitesókolom. Hol így, hol úgy. Az az egy biztos, hogy ebédre meggyön. Meg a postást se mulasztja el soha.

Klára: Milyen kedvében van?

Gazsi: Valami nagyon jó kedve nem lehet, mert igen morcosan hallgatott, mikor elment. Ha már nem is felel, mikor aszondom neki, hogy „Istennek ajánlom“, akkor tudom, hogy rossz nap lesz az a nap.

Klára: Úgy. *(Cigarettát vesz elő, rágyújt.)* Akar egy cigarettát maga is?

Gazsi: Hát ha éppen tetszik adni egyet, nem

sérthetem meg a kisasszonyt avval, hogy el nem veszem.

Klára: No itt van. *(Nyujtja.)*

Gazsi *(megnézi)*: Dráma. *(Bólint.)* Emmán igen. Köszönöm a jóságát. *(Elteszi.)*

Klára: Nem szívja el?

Gazsi: Dehonnem. Majd, ha ettem. Bé köll ezt nekem osztani, kisasszony. Szivarom is van. *(Mutatja.)* E marad vasárnapra.

(Izsák belép a színre, kérekpárt tol maga előtt. Megáll anélkül, hogy ezek észrevennék. Vászoruhába öltözött ember, vidéki körorvos. Andrásnál idősebb.)

Klára: Hát szóval nem sokat beszélt a maga úrfija, mikor elment. Gondoltam, hogy talán emlegetett engem.

Gazsi: Nem, kezitesókolom, nem emlegette.

Klára: Máskor sem szokott emlegetni?

Gazsi: Nem igen. Nem nagyon emlegetős ember. *(Szünet).*

Izsák *(vár egy kicsit, rászánja magát)*: Aggyisten jónapot.

Klára *(meglepetve odakapja a fejét)*: Maga az? Mit csinál errefelé?

Izsák: A Kerekes-tanyán jártam, a gyerek leesett a diófáról.

Klára *(közömbösen)*: Ó, szegény. Hát azért nem jött iskolába. Nagy baja történt?

Izsák: Semmi. Zúzódások. Hát szóval gondoltam, benézek, mi van Andrissal. *(Gazsi szedi a holmiját, bemegy a konyhába. Izsák hirtelen)*: Fogadni mertem volna, hogy itt vagy, te bestia!

Klára *(félhangon)*: Megörült?

Cseleyné *(kinéz a konyhaajtón)*: Maga az, doktor? *(Utat ad Gazsinak, aki kimegy a színről hátul).*

Izsák: Csókolom a kezeit, benéztem jónapot kívánni.

Cseleyné: A legjobbkor jött, legalább nem űnja magát ez a szép lány egyedül. Mert nekem bizony dolgom van a konyhán, ha nem veszik rossz néven.

Izsák: Ó, a világért se tessék magát zavar-
tatni. Mi majd megvárjuk Andrist idekint. *(Szemével Cseleynét kísérte, az most eltűnt a konyhá-
ban.)* Legalább ne hazudnál ilyen szemérmetlenül.

Klára: Már százszor mondtam, hogy engem ne tegezzen. Még négyszemközt se, mert rájár a szája, aztán mások előtt is elszólja magát. Másodszor pedig más hangot kérek. Micsoda beszéd az, hogy „hazudtam”? Ezt kikérem magamnak.

Izsák: Igenis, hazudtál. Igenis, hazudott. Reggel a templom előtt megkérdeztem, hogy mit csinál, ha befejezte a tanítást. Erre azt felelte, hogy benéz a jegyzőékhez. Akkor már tudta, hogy ide fog jönni. Tehát hazudott.

Klára: Nem tudtam, hogy ide fogok jönni. A jegyzőék nem voltak otthon. Még kora reggel átmentek Endrédre. Ennélfogva elindultam sétálni.

Izsák: És sétált egy jó félórát. Míg a faluból kijutott erre a tanyára. Négy különböző irányba indulhatott volna. De három irányba nem indult. Pontosan ebbe az irányba indult sétálni, a Cseley András tanyája felé. A fene egye meg ezt a nyomorult életemet.

Klára *(felkel)*: Megint kezdi? Hát én ezt nem vagyok hajlandó hallgatni. *(Lejön a szín elejére, jobbra.)*

Izsák *(rögtön utána)*: De igenis, hallgatni fogja. Én ezt nem tűröm tovább.

Klára: Nem kellene túrnie. Megmondtam, hogy mit csináljon. *(Esővízes hordóba dobja a cigarettát.)*

I z s á k: Mit csináljak, tessék. Mondja meg.

K l á r a: Ismételjem századszor. Jó. (*Feléje fordul.*) Vegyen el feleségül. (*Leül a fásfészker előtti lócára.*)

I z s á k: Megörjíti az embert. Ha százszor mondta ezt, akkor én százszor feleltem rá, hogy nem vehetem el, mert a feleségem nem akar válni.

K l á r a: És én százszor mondtam erre ugyan-
ezt: tessék felmenni Pestre és az asszonytól kikény-
szeríteni a válást. Igen, igen, ne is folytassa. Már
tudom szóról-szóra. Az asszony csak úgy egyezik
bele a válásba, ha visszatéríti neki az öt évi kosz-
tot és az öt évi szobabért. Meg a készpénz kölcsönö-
ket. Mert azok öt évig taníttatták magát, amíg a
diplomáját meg nem szerezte, satöbbi, satöbbi.
(*Indulatosan.*) Elég volt. Tombolok már, amikor ezt
a régi mondókát rákezdi. Hát férfi maga? Szerez-
zen pénzt. Lopjon. Vagy öljön meg valakit, mit
tudom én?

I z s á k: Ezt ne mondd. (*Emeltebben.*) Ezt ne
mondd. Mert csakugyan megölök valakit. Aztán
magamat.

K l á r a: Bár megtenné. Vége volna ennek a
rettenetes életnek. Micsoda élet ez? Ebben a bor-
zasztó faluban, az a fojtó iskola... olyan szaga
van, mint az ázott kutyanak. És akácfa és por,
akácfa és por. Folyton ugyanazok az arcok. Foly-
ton a maga gyötrelmes kínzásai. Már az őrzöngése
sem érdekes, olyan egyforma mindig, mint a malom,
mikor zakatol. El lehetne aludni mellette, ha egy-
általában tudnék aludni. Milyen kimondhatatlanul
életűnt vagyok. Bár megölné. De csak ígéreti ezt
is. Mindent csak ígér.

I z s á k (*ezalatt lesfel járt vad izgalmában,
most odaért a lócahoz.*): Feleljen nekem rendesen,
mit akar maga ettől az embertől?

Klára: Megmondtam. El akarom magamat vétetni vele.

Izsák: Szereti ezt az embert?

Klára: Nem szeretem. Majd ha elvesz, akkor szeretni fogom. Jó anyag. Naiv és példátlanul hiszékeny.

Izsák (*marcangolja a saját arcát*): Úgy? És velem mi lesz?

Klára: Magát pláne szeretni fogom, ha elvesz.

Izsák: Mondja, kicsoda maga tulajdonképpen?

Klára: A szeretője vagyok. Mit akar még tudni rólam?

Izsák: A szeretőm és mégsem tudok magáról semmit. Én mindent elmondtam. A borzasztó házasságomat. Az egyetemi éveimet. A gyermekkoromat. A nyomorúságot otthon. Az emlékeimet. Mindent, amit csak ki tudtam szedni magamból, mintha a végén már késsel vakartam volna a lelkemet. Csak-hogy teljesen kiadjam magam, hogy teljesen tudjon és elfogadjon engem. Maga? Ha kérdezgetem, kitér. Soha a szüleiről nem beszélt még velem.

Klára (*feltűnő riadalommal*): Hogyan jutnak eszébe a szüleim?

Izsák (*meglepetve*): Nem értem. Mi van ebben olyan különös?

Klára (*siet visszavonni az elhamarkodott riadalmat*): Nincs benne semmi különös. Csak kérdeztem, hogy jutnak eszébe a szüleim.

Izsák: De hogyan lehet ilyet kérdezni? Természetes, hogy magával összefüggésben minden érdekel.

Klára: Nagyon szép, de én most nem vagyok közlékeny kedvemben.

Izsák: Ez az. Máskor sincs. Soha nekem a gyerekkoráról nem beszélt.

Klára (*ingerülten kitör*): Ember, hát nincs magában irgalom? Nem látja, hogy nagyon ideges

vagyok? Hagyjon nekem békét a szüleimmal, meg a gyerekkorómmal, az Isten szerelmére kérem.

Izsák: Ez furcsa. Hogy valakit ezek a kérdések így kihozzanak a sodrából? Ezt nem értem.

Klára: Nincs ezen mit érteni. Inkább azon legyen, hogy ezt a mi ügyünket valahogy rendbe hozza.

Izsák (*tehetetlen vállvonással*): Jól van. Felmegyek Pestre. Megpróbálok beszélni az asszonnyal. Most már harmadszor. Térdre borulok előtte, úgy fogok rimázkodni. Váltót adok neki a tartozásról.

Klára: Az szép lesz. És miből akar élni?

Izsák: Mit tudom én. Sikkasztok. De ki bíz rám pénzt. Irigylem ezt a Bautzen grófot. (*Klára feltűnően összerezzen, de ezt Izsák nem látja*), akiről tegnap olvastam az ujságban, hogy elitélték. Annak szerencséje volt, hatvanezer koronát bíztak rá. Csak ott hibázta el, hogy nem szökött meg idejében. (*Klára remeg.*) Szamár. Rovottmultú ember és nem szökök meg jókor. (*Vad vigyorgással.*) Én ügyesebben csinálnám. (*Egyszerre nedves lett a szeme. Más hangon.*) Tessék, ez lett belőlem. Aki olyan tiszta becsülettel vágtam neki az egyetemnek. (*Ránéz Klára.*) Mondja, egy cseppet sem sajnál engem?

Klára: Hogyne. De magamat jobban sajnálom.

Izsák (*feláll*): Rendben van. A ma délutáni vonattal megyek Pestre. Azt fogom mondani a feleségemnek, hogy... (*Hirtelen abbahagyja és figyelni kezd.*) Andris jön. (*Lázasan.*) Becsületszavadat adod, hogy míg vissza nem jövök, nem csinálsz semmi helyrehozhatatlant?

Klára: Nem adom. Így maga jobban igyekszik. Ha biztos a dolgában, nem igyekszik annyira. (*Kintről András hangja harsányan Gázsit szólítja.*)

Cseleyné (*ragyogó arccal kinéz, ő is kiált*):
Gazsi, megjött az úrfi!

András (*huszonnégy éves fiatalember, háta
lovát vezetve belép, a szin közepére ér, ott talál-
kozik a besiető Gazsival*): Kösd be a lovamat az
istállóba.

Gazsi: Igenis. (*Bevezeti a lovat az istállóba.*)

András: Nincs semmi ujság? (*Megöleli,
megcsókolja lesiető anyját, aki fejével a látogatók
felé int.*) Nini, kik vannak itt. Kezitesókolom,
Klára. Szervusz, pajtás.

Izsák: Én csak köszönni jöttem, öregem.
Utazom Pestre.

András (*csodálkozva*): Ne mondd. Eddig nem
szóltál erről semmit.

Izsák: Ma reggel határoztam el hirtelen.

András: Melyikkel mégy?

Izsák: A fél kettessel. Személyvonat, sokkal
olcsóbb. Sajnálom, hogy ilyen későn jöttél haza,
szerettem volna kicsit elbeszélgetni. De most (*óráját
nézi*) már muszáj mennem. (Cseleynéhez.) Kezeit
csókolom. (*Megteszi. Klarához.*) Kezeit csókolom.
Ne felejtse el, amit mondtam.

András (*könnyedén*): Mit?

Izsák: Semmi. Valami hajápolót ajánlottam.
Hát szervusz, öregem, én már pattanok is a bicik-
lire. (*Kezet fognak.*)

András: Szervusz, te boldog ember. (*Maga
elé.*) Pestre menni, ó... (*Izsák elmegy, András fel-
rezzen.*) Mikor eszünk, mama?

Cseleyné: Jó félóra múlva. Sztrapacsát
kapsz ebédre. (*Gazsi végzett a lóval, kijön, hátul el.*)

András (*vidáman*): Hohó, hiszen akkor nagy
bankett lesz Cseleynéknél. Nem hívhatjuk meg
Klárát?

Cseleyné (*hűvösen*): Dehogy nem. Nagyon
szívesen látom. (*Klarához.*) Én bocsánatot kérek, me-

gyek a konyhára. (*El. András egyedül marad Klárával.*)

András: Régóta itt van már?

Klára: Nem nagyon. De nem is úntam magam. Előbb Gázsival flörtöltem, aztán jött Izsák. Hogy van?

András: Köszönöm, reggel cudar rossz kedvemben ébredtem, de aztán helyrejöttem egy kicsit. Maga?

Klára (*leül a lócára, vállat von*): Mit tudom én. Vártam magára. Hogy lélekzetet vegyek. Mondja meg őszintén, hogy most mire gondol.

András: Ady azt írta: „Ezerszer gondolt csodaszépet, gondolt halálra, borra, nőre“.

Klára: Maga is ezekre gondol? Halálra?

András: A halálra is. De inkább az életre. Hogy milyen szép lenne, ha élnék.

Klára: Hát nem él?

András (*fejét ingatja*): Ez nem élet. Én a nagy életet gondolom.

Klára: Mit ért az alatt, hogy „nagy élet“? Ezt már rég akartam kérdezni. Maga ezt gyakran mondja, de nem tudom, mit akar mondani vele. Gazdag akarna lenni?

András: Nem tudom. Erre így nem gondoltam soha. Életet akarnék. Verseket, színházat, utcai lármát, előkelő estélyeket, robogó kétlovas kocsit, hangversenyt, nagyszerű hölgyeket. Hogy például mennék felfelé valami márványlépcsőn szmokingban és karonfogva vezetnék egy dámát és beszélgetnék vele franciául.

Klára: Tud maga jól franciául?

András: Nagyon gyengén. Amennyit a gimnáziumban tanultam. De az mindegy. Vagy a lóversenyen szeretnék sétálni, ahogy képen láttam. Szürke cilinderrel és átvetős szíjon lógna a gukkerem és

integetnék az ismerősöknek és közben tréfás dolgokat mondanék azoknak, akikkel vagyok.

Klára: Még mesélje.

András: Mit?

Klára: Ezeket a vágyakat. Olyan szépek.

András (*boldogan*): Úgy-e szépek? (*Leül mellé*): Hát például elképzelem, hogy nagy társasággal bevonulok valami előkelő étterembe és meghallom, ahogy mögöttem összesúgnak: „Ez Cseley András, a híres költő“. De én nem fordulok vissza, csak megyek tovább a díszes asztal felé, azon nagy virágdísz van, a pincérek hajlonganak és pezsgőt töltenek.

Klára: Hiszen maga nem szeret inni.

András: Az mindegy, ez már hozzátartozik. De a legtitkosabb álmom és leggyakrabban azt képelem el, hogy bemutató előadás van, az én darabomat játsszák és már lement a függöny és engem kikapcsolnak. (*Feláll.*) Akkor én kijövök frakkban és meghajtom magamat. (*Meghajlik.*) Nagy taps!

Klára: Nincs semmi hír a színdarabjáról?

András: Semmi.

Klára: Hát miért nem sürgeti a választ?

András: Már sürgettem. Hiába. (*Legyint.*) Ott fenn a színházaknál klikkek uralkodnak. Ha egy fiatal tehetség felbukkan, rögtön összeröffenek és megakadályozzák, hogy az ember érvényesüljön. (*Vállat von.*) Az embernek az egész világ ellen kell harcolnia, ezzel le kell számolni. Így van a szerkesztőségeknél is. Tudja, rájöttem: a verseimet azért nem közlik, mert tehetséges vagyok. Ha tehetségtelen volnék, hamarabb kiadnának tőlem valamit, mert akkor nem kellene félni tőlem. És egyáltalában, mit csinálhatok én itt falun? Levelekkel ostromolhatom a színházakat és a szerkesztőségeket. Más volna, ha fent élhetnék. Pesten. A forrásnál. Ez így reménytelen.

Klára: Pedig kár volna magáért, ha elkalódna. Én szentül hiszek a maga tehetségében.

András (mohón): Na úgy-e? Hát nem vagyok csakugyan tehetséges? Hát nem gyönyörű az én verses drámám? Maga olvasta az Ikaroszt, megmondhatja.

Klára: Remek.

András: Hát lássa. Tessék. És előadják? Nem. Azt hiszem, még csak el sem olvassák. Néha az jut eszembe, hogy itt egyet kellene csinálni: belépni Beöthy Lászlóhoz, ahhoz a színigazgatóhoz és elvénni a revolvert. „Direktor úr, ha megmoccan, lövöm. Most végig fogja hallgatni a darabomat. És akkor, revolverrel a félkezemben, felolvasnám neki az Ikaroszt. Mi volna, mikor befejeztem? Magához ölelne. Azonnal elfogadná. És akkor jönnek a borzasztó percek: kételkedni kezdek magamban. (Viszszaul.)

Klára: Nem hisz sajátmagában?

András: Néha hiszek, néha nem. Ha sikerült valami szépet összehozni, akkor újjongok a boldogságtól. Máskor meg...

Klára: Most éppen mi van?

András (mosolyog): Most éppen jó a periódus. Ahogy jöttem hazafelé lóháton, a Mirza békésen poroszkált alattam, én meg hangosan szavaltam a tájnak azt a versemet, amelyiket legjobban szeretek. És a verstől egészen erőre kaptam.

Klára: Melyik az a vers? „A visszatérés“?

András: Nem. Azt is szeretem, nagyon szép. De még szebb a „Pipacsok dalolnak.“ Azt szeretem legjobban. (Ülőhelyében, kissé színészkedve, szavalni kezd.)

A búza sárga tengerében
 Piciny piros pontok dalolnak,
 A lelkem ezt a dalt hallgatja,
 Megszűnt a tegnap és a holnap.

Hát mondja, nem gyönyörű ez? (*Lassan, gyönyörködve ismétli.*) A búza sárga tengerében... pincy piros pontok dalolnak...

Klára: Igen, ez nagyon szép. Az ujságokban sokkal rosszabbakat is közölnek. Jaj de kimondhatatlanul boldog volnék, ha ezt ujságban olvashatnám.

András (*megveregeti a kezét*): Lássa, ez igazán kedves magától. Jó érzés, hogy van valaki, akinek öröm, ami nekem öröm.

Klára: Nem is lesz magának soha olyan barátja, mint én vagyok. Teljesen önzetlenül. Mert mit akarok én magától? Semmit.

András (*kezét veregeti*): Tudom, kedves, tudom. Hiszen mit is akarhatna tőlem.

Klára (*leplezett bosszúsággal*): Persze.

András (*feláll*): De hát mit tehetünk mi itt a jó Isten háta mögött, hogy a dolgaim előre menjenek valahogy? (*Lesfel jár.*) Semmit. Csak lesem mindennap a postást. És ha kinyitom az ujságot, sietek izgatottan odalapozni a szerkesztői üzenetekhez. Végigfutom: nincsen közte üzenet Cs. L.-nek? Nincs. Egy napnak vége. Újra kezdem a várakozást a következő postáig. És megint leülök, hogy újra leíriam a verseket és elküldjem a hatodik ujságnak, hátha ott mégis közlik. Így múlnak a napok és az évek. És most már huszonnégy éves vagyok.

Klára: De nézze, Andris, az nem jó, hogy annyi időt elfecsérel a másolgatással. Hiszen magának sok dolga van a gazdaságban. Nemsokára jön az aratás, nem lesz egy szabad perce sem. Mért nem adja ide nekem azokat a verseket lemásolni?

(*Cseleyné kikémlel, a dolog nem tetszik neki. Majd megint eltűnik.*)

András: Ugyan... dehogy... ezt nem fogadhatom el...

Klára: De miért nem? Tudja, titokban az a

tervem, hogy magamnak is mind lemásolom. Majd egyszer, valamikor, amikor maga már híres ember lesz, előveszem és olvasgatom. Erre a beszélgetésre fogok visszagondolni. És majd találgatom, vajjon emlékszik-e még Bodó Klárára, a kis falusi tanító-nőre?...

András: Ugyan, hogy mondhat ilyeneket...
(*Cseleyné kinéz, majd eltűnik.*)

Klára: Hagyja csak, ez így lesz. El fog engem felejteni. Felesége lesz és gyerekei lesznek... és...

András: (*közbevág*): Ne beszéljen zöldeket. Eszemágában sincs megházasodni.

Klára: Minden férfi ezt mondja. Aztán beleszeret valakibe.

András: Eh. Hol van az, akibe én beleszeretek. Én csak elképzelt nőkbe tudok beleszeretni.

Klára: Nem félek én attól. Majd megtalálja a magáét. És én akkor kimondhatatlanul boldog leszek. Mert tudja meg, hogy soha senki ebben az életben nem kívánja magának a boldogságot akkora barátsággal, olyan önzetlenül, mint én. (*Cseleyné kinéz*).

András (*meghatottan*): Maga olyan meghatóan kedves, Klára, hogy ezt ki sem tudom mondani. (*Kezet nyújt.*) Köszönöm.

Klára (*kezet fog*): Nincs mit. Ez belülről jön, ez nem érdem.

Cseleyné (*lejön a tornácról, most már nyugtalan*): Na mi az, diskuráltok?

Klára: Már be is fejeztük, Etelka néni, mert indulnom kell. Jó félóra, míg visszasétálok a faluba.

Cseleyné (*megkönnyebbülve*): Már még? Igazán sajnálom.

András: Hova siet?

Klára: Mennem kell, igazán. Mondja, kikeresi

holnapra azokat az írivalókat? Tanítás után erre sétálok és beszólok érte.

András: Meglesz, édes Klári, meglesz. Nem is tudom, hogyan köszönjem meg.

Klára: Sehogy. Kezeit csókolom, drága Etelka néni, Isten áldja meg, Andris, viszontlátásra.

(Indul, András kíséri kifelé. Cseleyné rosszállóan, elkomolyodva néz utánuk. Ők csak egy pillanatra tűnnek el ketten a színről balfelé, aztán András máris visszajön.)

András: Hogy ez a Klára milyen aranyos egy jószág. El vagyok tőle ragadtatva. Miért nézel így rám?

Cseleyné: Hirtelen apád jutott eszembe.

András: Miről?

Cseleyné: A hiszékenységedről, a jószágodról, a naivságodról.

András: Én naiv vagyok? Ezt ne mondd nekem, mama. Nem szeretem, ha számárnak tartanak.

Cseleyné: Nem vagy számár. Azt nem is mondtam. De nem ismered az embereket. És mindenkinek rögtön hiszel. *(András sértődve szólni akar.)* Ne rázd a fejed, öregem, hiszen jobban ismerlek, mint a saját tenyeremet. Mit gondolsz, hány éves vagy?

András: Mit gondolnék? Huszonnégyszáz.

Cseleyné: Nem, fiacskám. Az egyik feled huszonnégyszáz. De a lelked másik felével még mindig tízéves kisfiú vagy. Én ezt szeretem benned, mert mindig kiskorodra emlékeztetsz. De nem árt, ha néha az életben megérintem a könyöködet: fiacskám, ügyelj magadra.

András: Miért? Most megint mi kifogásod van ez ellen a leány ellen?

Cseleyné: Ez el akarja vétetni magát feleségül.

András: Ez? *(Nevet.)* Nahát, mama! Ez a

lány önzetlen barátságot érez irántam. És lelkesedik a műveimért. Kitűnő ízlése van, sokat olvasott, nagyon kifinomodott az ítélete. Lelkesedik értem. De nem akar semmit. Ezt csak bízd rám.

Cseleyné: Nem, öregem, nem bízom rád. Fiam, én most nagyon komolyan beszélek. Gyere, ülj le ide. (*Leülnek a lócára.*) Én nem azt akarom, hogy most azonnal kérd meg valami rendes, hozzádvaló lánynak a kezét. De én öregszem, fiacskám...

András (*mindjárt melegebben*): Ugyan, ugyan. Dehogy öregszel. Olyan vagy, mint a rózsa.

Cseleyné: Mint az ötvennyolcéves rózsa. Fáradt vagyok, fiam, pihenni vágyom. Magam miatt is nyugtalan vagyok, de miattad is. Rossz nézni, ahogy élsz. Jársz-kelsz a világban, mint a holdkóros. A munkában nem találsz örömet. Nyugtalan vagy, zagyva és tétova. Az ábrándjaidat kergeted, gyötröd magad, kínlódsz. Ez nem élet. És ezen csak az segíthet, ha megházasodnál. Hallgass rám, fiam, ez az egyetlen megoldás.

András: Nem, mama. Nem ez az egyetlen megoldás. Van még más is.

Cseleyné: Micsoda?

András: Ha előbb-utóbb sikerül valami. Én költő akarok lenni. Ott igen, ott megtalálnám a helyemet. Akkor rögtön nem gyötörném magam. (*Felkel.*) És az a nap el is fog jönni, esküszöm. (*Balról megjelenik a sánta postás, nem egyenruhában, hanem afféle falusi, paraszti kihordó, egyszerű gatyás ember.*)

Cseleyné: Miért hallgattál el egyszerre? (*Szünet.*) Mert tudod előre, hogy a postával megint nem jön semmi?

Postás: Aggyisten jónapot. Ma sokat hoztam az úrfinak.

András (*elébe megy*): Mit hozott? Mutassa.

Postás: Még csomag is van. (*Ujságot, csomagot ad.*)

András (*megdöbbenve*): A darabom! Vissza küldték a darabomat! (*Izgatottan feltépi a paksa-métát, a kézirat mellett levél van, átfutja.*) Persze. Az idők nem kedveznek. Frázis, frázis.

Postás: Istennek ajánlom. (*Bólintanak neki, 6 el.*)

Cseleyné: Mutasd.

András: Tessék.

Cseleyné (*hangosan olvassa*): „Igen tisztelt Uram! Darabja nem egészen tehetségtelen, de nem is annyira tehetséges, hogy közönség elé kerülhetne. Mitológiai tárgyú verses darabok különben is elég távol állanak a mai modern közönség ízlésétől. Őszinte baráti tanácsom az, hogy az irodalommal csak üres óráiban és saját passziójára foglalkozzék, de életpályának ne válassza. Igaz nagyrabecsüléssel üdvözli Beöthy László.“

András (*zordul*): Fogalma sincs színházról. (*A darabot ledobja a lócára, aztán feltépi az egyik ujságot és leül dacosan olvasni. Cseleyné bölcs hallgatással megy vissza a konyha felé. Mikor már felért a tornácra, András felugrik és vadul felordít.*) Mama! Mama!! (*Cseleyné megáll, megfordul.*) A versem! Itt van Megjelent! (*Valósággal elmebajossá változik, összefüggéstelenül kiabál, kapkod, minduntalan viszszanézi a lapba.*) A Pipacsok dalolnak! Itt van! Ugye, mondtam, ugye, mondtam!

Cseleyné (*közben leért*): Mutasd! (*Vállra felfelt belenéz.*) A pipacsok dalolnak. (*Rögtön sírva fakad.*) Cseley András, oda van nyomtatva. Ó, drága fiam!

András (*megöleli, megcsókolja*): Látod? Látod? (*Szétnéz.*) Gazsi! Gazsi!! Hol van ilyenkor az a marha? (*Gazsi besiet.*) Itt vagytok. Ide nézzen, Gazsi! (*Gazsi odaér.*) Látja, mi van ide kinyomtatva?

Gazsi: Ókula nélkül bíza nem igen tudom el-
óvasni.

András: Írta Cseley András. Az van itt! A
pipacsok dalolnak! Mit szól ehhez?

Gazsi (*fejét csóválja*): Ilyen pipacsot még nem
is láttam.

András (*hirtelen, saját gondolatától megdöb-
benve*): Szent Isten!

Cseleyné: Mi az?

András: Mama! Én azonnal megyek Pestre!
Író akarok lenni! Csak egy-két napra, mama! Aztán
hazajövök érted! Megyünk fel! Teca! Teca, nem hal-
lod? Hol az a csirke?

Teca (*megjelenik*): Kezicsókolom, megterítet-
tem.

András: Fogkefét, hálóinget, kétnapi fehér-
neműt, de rohanj, mintha megbolondultál volna.
(*Teca máris rohan. András óráját nézi.*) Gazsi, a lo-
vat! Lóháton még elérem a vonatot! Bejössz az állo-
másra gyalog, a lovat bekötöm a vasúti vendéglős-
höz, hazahozod. (*Hirtelen megöleli anyját és min-
den szónál megcsókolja.*) Mama! Hát — ugye — nem
— megmondtam — neked?

Cseleyné: Az Istenért, mit csinálsz?

András: Vége minden gyötrelemnek, mama!
A dicsőség jön, a pénz, nagyobb birtokot veszünk,
kastélyt építünk, az egész világot megvásároljuk.
Gyorsan szaladj be, hozd a sífonérből a pénzemet!
Gyorsan! (*Cseleyné fut.*) Teca! Mi lesz azzal a
csomagolással? (*Teca máris jön fulladozva, rohan
és közben még csomagol.*) Gazsi! Mit piszmog a ló-
val, gyerünk! (*Gazsi vezeti ki a lovat, még dolgozik
a szerszámon.*) Hamar. Mama, hozd már azt a pénzt,
az Isten szerelmére! (*Cseleyné siet ki, nagy bőrtár-
cát ad.*) Gazsi, a lovat kivezetni! (*Gazsi kisiet a ló-
val. András elkapja a bőrröndöt, megöleli anyját.*)
Drága, édes mamám! (*Kirohan. Mindjárt lódobogást*

hallani, amely gyorsan távolodik. Gazsi jön vissza.) (Szünet.)

Cseleyné: Nesze itt van két napra való, de nagyon vigyázz rá, el ne veszítsd.

Cseleyné: Hát akkor ebédeljünk. *(Indul.)* No Gazsi, ha úgy szereti a sztrapacskát, akkor most ehetik kedvére.

Gazsi *(komoran leül)*: Csakhogy most nem tudok enni. Pedig cigarettám is volna utána. *(Eléveszi a cigarettát, nézi. Fejét csóválja. Majd rákiált Tecára.)* Te meg mit tátod itt a szád, az anyád ne szült volna! *(Cseleyné már bement, Teca most riadtan fut utána, Gazsi egyedül marad. Gondolkozik. A kutyaához fordul.)* No, Tisza, a mi dögunkat is megette a fene!

Vége az első képnek.

Országos Széchényi Könyvtár

MÁSODIK KÉP.

A szín a régi NewYork kávéház egy részlete. Kávéházi sarok nagy asztallal. Keskeny sáv az egész játszótér, a háttérrel függöny adja, mögötte felépülhet a második kép alatt a harmadik kép díszlete. A törzsasztalon kívül jobbról-balról még egy-egy kis asztal látható. A jobboldali üres, mikor a függöny felmegy. A baloldalinál rövidlátó, szakállas ember ül, rengeteg lappal körülbástyázva. Olvas, de olyan közelről, hogy az orra szinte sűrölja a papirost. A középső asztalnál hárman ülnek. Kondor, Merva és Koppány. Koppány a két másiktól különválva dolgozik, akkor is mélyen elmerülve. Ezek ketten beszélgetnek. Merva gigerlis külsejű fiatal ujságíró, monoklit hord. Kondornak hosszú a haja és fekete művésznyakkendője van. Este nyolc óra van, a lámpák égnek. Az egész kép cselekményének a halk kávéházi moraj ad háttérrel, billiárdgolyók csattogása sejtethető.

Kondor: És milyen az előadás?

Merva: Nna. Csak nem akarsz komolyan beszélni egy budai előadásról. Olyan, amilyet az öreg Krecsányi szokott produkálni. Három-négy új lány van a kórusban.

Kondor: Valamelyik este átmegyek. Mit csináltál délután?

Merva: Megörültem. Kimentem a Stefániára. Öt koronát fizettem a fiakkernek. Mikor kifizettem, nem maradt egy vasam se. Be kellett mennem az Otthonba. Kértem 10 korona előleget Kiss Józseftől. Sziszegett az öreg, de adott.

Kondor: Hogy megy a zsuga?

Merva: Sötér adott bankot. Háromszor újtott, aztán valami kétszázhetven koronával hazament. Elég unalmas volt az egész. A végén hatszor ütött a bank. Krúdy Gyulát láttam ott kínlódni, teljesen leégett.

Kondor: Szomaházi ott volt?

Merva: Nem láttam.

Kondor: És mi volt délelőtt a szerkesztőségben?

Merva: Sokat röhögtünk. Feljött valami vidéki vadalak.

Kondor: Miféle vadalak?

Merva: A fene tudja, valami Cselényi vagy Cseley. Tegnap jött egy verse, azonnal felutazott vidékről bemutatkozni. Tisztára pali. Bricsesze van és csizmája. Meg lehet örülni. És miket beszél. Rengeteget röhögtünk. De aztán jött a bécsi telefon és Faragó kidobta, hogy ne zavarjon.

Kondor (*legyint*): Nálunk mindennap van ilyen. Nem érdekesek.

Merva: De ez érdekes, mert a leggyerekesebb dolgokat el lehet vele hitetni. Típus. Ha megírom a regényemet, beleveszem.

Koppány (*felnéz az írásból*): Megírod a regényedet? Röhögnöm kell. (*Megjegyzendő: külseje súlyosan elhanyagolt.*)

Merva: Kuss.

Koppány: Három éve ígéred azt a regényt. (*Legyint. Tovább ír.*)

Merva: Na és? Talán nem telik tőlem egy regény? Hülye. Irni azt még tudok. Ha te életedben egyszer úgy meg tudnál írni valamit, mint én a Bautzen-riportot, megörülnél az örömtől.

Koppány: Indítatva érzem magam újabb röhdühömnek kifejezést adni.

Merva: Sötét álhirlapíró.

K o p p á n y : Tehetségtelen pitiáner. Most leszel szíves elhanyagolni, igen? (Ir.)

K o n d o r : Te, hallgass csak ide. Annak a sikkasztó gróf Bautzennek volt egy lánya. Beszél-tél vele. Még írtad is, milyen csinos. Mi van azzal?

M e r v a : Fogalmam sincsen róla. Eltűnt. Tudod, kihez hasonlított? Rábai Micihez.

K o n d o r : Melyik az a Rábai Mici? Aki Budán van, a kórusban?

M e r v a : Az. Jobbról a második. Nem emlékszel, milyen remekül falatozott, mikor Török Gyulát beugrattuk? Vagy te nem voltál ott?

K o n d o r : Nem. Mi volt az?

M e r v a : Kérlek, Törökkel elhitettük, hogy nekem van egy nővérem vidéken, aki beleszeretett a novelláiba. És ezt a Rábai Micit odahoztuk neki vacsorázni a Márványmenyasszonyba, mint nővéremet. Valami aranyos, tehetséges dög ez a Mici, minden ugratásban benne van. Úgy játszott a vidéki nővért, barátom, hogy meg kellett halni a röhögéstől.

K o n d o r : No, jó ezt tudni. Ha egyszer valami vice jut eszembe, ezt a kis nőt használok hozzá.

M e r v a : Nagyon ajánlom. Különösen a vidéket adja remekül. Vidékibb, mint az a pitiáner. Megjegyzem, nem lehetetlen, hogy az az alak, aki-ről az előbb beszéltem, idejön. Megmagyaráztam neki a szerkesztőségben, hogy itt a mi törzsasztalunk. Gondoltam, ti is röhögjeteek rajta. Azt mondta, hogy okvetlen benéz. Bámulatos a keze.

K o n d o r : Hogyhogy bámulatos?

M e r v a : Olyan nagyon barna kéze van és bütykös. Kérdeztem, mitől ilyen a keze? Azt mondja, a lovaglástól. Azt mondom: hogyhogy, hát a kezén lovagol? Nem, azt mondja, hanem a gyeplőt fogja a kezébe.

K o p p á n y : Kantárt.

M e r v a : Mit?

K o p p á n y : Kantárt. Gyeplője a kocsiba fogott lónak van. A hátszlónak kantárja van. Ezt becsületem szent szavára jelentem ki. Az az ember csak kantárt mondhatott. Aki a magyar szavak jelentését nem tudja, az ne vállalkozzék regényírásra. Köszönöm, több kérdésem nincs. (Ir.)

M e r v a : Hülye.

K o p p á n y : Állat.

M e r v a (Kondorhoz): Szóval regényalak, mondhatom. Meg is fogom írni. Bárcsak jönne, hogy egy kicsit kikóstoljam.

K o p p á n y n é (hervadt színésznő-típus, festetthajú, férjénél jóval idősebb, megjelenik az asztalnál.) Szervusztok. (Azok szervusszal köszönnek vissza, kivéve Koppányt, aki a fejét fel sem emeli.) Jaj de fáradt vagyok. (Leül.) Adjatok egy cigaretta-t. (Koppány szó nélkül odatolja a dobozt, mely előtt áll. Koppányné rágyújt és Mervához fordul.) Melyiket írja? A novellát?

M e r v a : Nem. A krokít.

K o p p á n y n é : Hajjaj. Tíz korona különbség. Pedig a gyerekek megígérttem, hogy holnap elviszem az állatkertbe.

U j s á g o s (megjelenik a rövidlátó asztalánál): Szabad az Illustrated London News?

R ö v i d l á t ó ú r (védően teszi kezét az ujságtoronyra): Menj a fenébe. (Ujságos elkeseredve el.)

K o p p á n y n é : És a szabónak is ígérttem öt korona részletet.

K o n d o r : Nektek szabóval is van dolgotok? Meglátszik a férjeden. Olyan, mint egy francia lord.

K o p p á n y : Angol lord. A francia közjog nem ismer lordot, minek következtében francia lordról beszélni példátlan marhaság.

Merva (*úgy ül, hogy látja az érkezőket, hirtelen*): Jön! Esküszöm, hogy jön!

Koppányné: Kicsoda?

Merva. Majd meglátod. (*Kondorhoz*) A vidéki költő.

András (*habozva belép balról, igen félszegen botorkál, gyáván szemügyre veszi az itt ülőket. Mikor Mervát meglátja, hirtelen felderül*): Alázatos szolgája.

Merva: Jöjjön csak, jöjjön, kollega úr. Engedje meg, hogy bemutassam.

András (*vidékies, bálrendező módon összeüti a bokáját Koppányné előtt*): Nevem Cseley.

Koppányné (*a kézcsókra*): Hagyja, fiam.

András (*Kondor előtt bokázik*): Nevem Cseley. (*Kezet fognak.*)

Kondor: Már hallottam a kollega úrról.

András (*Koppány előtt*): Nevem Cseley. (*Koppány nem néz fel, tovább ír, balkezét nyújtja.*)

Merva: Foglaljon helyet. Mért van úgy megilletődve?

András: Az urak engem kollega úrnak neveznek. Ezzel nem tudok betelni. (*Őszintén nevet.*) Ez nekem boldogság, nem is tagadom. Ide leülhetek? (*Leül.*)

Jenő (*pincér megjelenik*): Tetszik parancsolni?

András (*habozik, majd zavartan Mervához fordul*): Kérem szépen, mit szokás itt rendelni?

Merva (*már kezdi az ugratást*): Kinek mi a gusztusa. Hány óra? Háromnegyed nyolc? Egy pohár forralt pezsgőt reszelt tormával. Vagy ha ezt nem szereti, hozasson kvarglit. Mi írók így szoktuk.

Kondor (*rögtön benne van*): A fenét. Ezeket sokkal korábban szokás. (*Jenőhöz*): Van foghagymás csokoládé?

Jenő (*komolyan*): Elfogyott, szerkesztő úr.

Kondor (*legyint*): Micsoda piszok kávéház!

András (*félénken*): Kávét nem lehetne? Vagy egy pohár tejet?

Jenő: De lehet, nagyságos uram.

Merva: Mért nem mondja neki, hogy szerkesztő úr? Hiszen híres ember! Cseley András. Nem olvasta maga a verset?

Jenő: Hogyne, kérem. (*Andráshoz*) Szerkesztő úrnak egy kávét.

Kondor (*Jenőhöz*): Csak ne norvég kávét hozzanak a szerkesztő úrnak, hanem magyart. (*Andráshoz*): A norvég kávé nagyon drága. Két korona.

Koppányné: Várjon, Jenő. (*Férjéhez*): Jó-zsi, ehetek valamit?

Koppány (*csak bólint, ír*): Irodalmi nyelvet.

Jenő: Egy szép irodalmi nyelvet, igenis. (*El.*)

András (*ámulva*): Mit tetszett rendelni? Szépirodalmi nyelvet? Ez biztosan valami tréfa a pincérrel, úgy-e?

Merva: Dehogy tréfa. Ide figyeljen. Ebben a kávéházban mi írók protekciós adagot kapunk mindenből, úgynevezett irodalmi adagot. A barátom felesége egy adag marhanyelvet rendelt, irodalmi áron, tehát irodalmi nyelvet.

András: Jaj de furcsa. (*Habozva néz mind-egyikre. Szelid gyanakvással.*) De nem velem járattják a bolondját a kollega urak?

Merva: Ugyan kérem, hogy képzel ilyet? Mi a kollega urat nagyon tiszteljük. Nem is engednénk meg ilyen tréfát magunknak. Aki azt a remek verset írta... Ugyan kérem. (*Már kacsintanak és az asztal alatt rugják egymást az ugratók.*)

Koppányné: Miféle versről van szó?

András (*boldogan*): Az én versemről, kérem. Megjelent. Nyomtatásban. (*Zsebébe nyul.*) A nevem is ott van, Cseley András. Ki van nyomtatva. Meg

tetszik engedni, hogy egyet felajánljak? Vásároltam húsz példányt, kérem alássan. *(Nevet.)* Mind egyikben benne van. Tessék. *(Mindenkinek ad belőle.)* Tessék. Tessék.

Koppány né: Köszönöm. *(Átveszi, kezdi olvasni.)*

András *(Mervához)*: Hány példányban jelenik meg ez a lap?

Merva: A kiadó azt mondja, hogy hatvanezer az auflág. Hát mondjuk... úgy húszezer.

András: Húszezer? Ó Istenem! *(Tenyerébe temeti arcát a boldogságtól.)*

Kondor: Mi lelte magát, kollega úr?

András: Hiába magyarázom ezt az uraknak, úgysem értik. Az urak már megszokták. De én valami bolondot szeretnék csinálni boldogságomban. Húszezer példány. Az húszezer ember, aki elolvassa az én versemet és megismeri a nevemet. Nem is húszezer ember, hanem húszezer család. A lapot az egész család elolvassa. A kávéházban egy példányt százan is elolvasnak. Százezer ember olvassa a versemet. Ettől a gondolattól el lehet szédülni. Kérem, ha én megyek az utcán, nekem olyan, mintha azt álmodnám, hogy lebegök, nem érzem a súlyomat.

Koppány né: Eddig nem jelent meg semmi magától? Ez a verse nagyon szép.

(Jenő hozza a rendelt holmit.)

András: Semmi. Ez az első. *(Boldogan kacag.)* Tessék ezt elképzelni.

Kondor: Hát figyeljen ide, kollega úr. Jenő! Én is megéheztem. Egy irodalmi parizert.

Jenő: Egy szép irodalmi parizert, ecet-olajjal, igenis. *(El.)*

Koppány né: Mióta van Pesten?

András: Tegnap este érkeztem.

Koppány né: És hol lakik?

(Jenő hozza a parizert, el.)

András: A Keletivel szemben van egy fogadó. Úgy hívják, hogy Róma. Nagyon jó és elég olcsó. Tetszik tudni, édesanyámtól csak annyi pénzt kaptam, amennyi két napra kell.

Koppányné: Maga vidéki?

András: Igenis, kérem. Gazdálkodom. Nyiresgyörkön. És irogatok.

Koppányné *(élénkebben)*: Földbirtokos?

András: Nyolcvan holdam van, nem nagy dolog. Nehéz munkával megélünk belőle, én meg az édesanyám.

Merva: Melyik megyében van az a Nyiresgyörk?

András: Szabolcsban.

Koppányné: És merre van az a Sza...

Koppány *(befejezi a cikket)*: Nna. *(Összeszedi a kutyanyelveket, odaadja az asszonynak)*: Nesze. De mondd meg annak a vérszopó gazembernek, hogy semmi levonásba nem megyek bele.

Koppányné *(feláll)*: Elég jó? Nem fogja visszaadni?

Koppány: Na gyerünk, gyerünk. Ami otthon kell belőle, vond le, a többit hozd ide. Aztán megyünk valahová.

Koppányné: Sietek. *(Elrohan a kézirattal.)*

András *(ámulva)*: Ez így megy? Csak írnak valamit és rögtön jön a pénz. Igaz, hogy az olyan híres név, mint Koppány József... Én a kollega úrnak minden írását elolvasom. Nem szorult rá, hogy dicsérjem, de nagyszerűek.

Koppány: És Kondor kollegáét is olvassa?

András *(nagy zavarban)*: Tetszik tudni... én annyit olvasok... és az a sok név...

Koppány: Na pupák. Ezt megkaptad.

Kondor: Nem baj, kollega úr, ne restelkedjék. Én nem szoktam szignálni, amit írok.

András: Én igazán nem akartam megbántani kollega urat...

Kondor: Ugyan kérem, szó sincs bántásról. Nézzétek, Hegedüsnek hogy ragyog az arca. Biztosan kifogott egy poentör passzt. Szervusz, Miklós! Na?

Hegedüs (*hadaró beszédű, fiatal ujságíró, bejön*): Szervusztok. (*Mervához*) Meg vagy te örülve? Ilyenkor állsz fel? Idenézz! (*Nagy összeg pénzt mutat.*) Tizenegyet ütött a kéz. Ma jól fogunk vacsorázni, gyerekek. Vendégeim vagytok. (*Széket húz, le akar ülni, meglátja Andrást*) Oppardon. (*Kézet nyújt.*) Hegedüs.

András (*rajongva*): Hegedüs Miklós?

Hegedüs: Az.

András: Minden írását elolvasom. Nevem Cseley. (*Feláll, bokázik, kézfogás.*)

Hegedüs (*a többiekhez, hanyagul*): Rajongó? Lapunk barátja?

Merva: Sőt mi több, kollega. És essél hanyatt. Tudod, ki ez az úr? Olvastad a „Pipacsok dalolnak“ című remekművet, a mi tegnapi számunkban? Na. Hát nézd meg a barátunkat kellő áhitattal. Ő írta. (*Titokban meglöki, hogy figyelmeztesse az ugratásra.*)

Hegedüs (*már benne is van, mélyen meghajlik*): Uram, ez nagy pillanat. Azzal a hódolattal üdvözlöm önt, amely csak a kiválasztottnak jár. (*Jenő megjelenik.*) A verset olvastam. A hideg futott végig a hátamon, megéreztem benne a lángelmét.

András: Ez volt az első megjelent versem, kérem. Csakugyan olyan jó?

Hegedüs: Uram, a barátaim jól ismernek engem, én a nagy szavak ellensége vagyok. Ön, ha így halad tovább, rövidesen zsebreteszi Adyt, Ba-

bitsot és Kosztolányit. Boldog és büszke vagyok, hogy önnel kezét szoríthatok. (*Jenőhöz.*) Most nem kérek semmit. (*Jenő el, ő leül.*)

András (*szintén leül*): Én nem tudok erre felelni... a szívem itt van a torkomban... hogyan háláljam én meg ezt a kimondhatatlan boldogságot az uraknak?

Kondor: Csak üljön le. Az, hogy itt tisztelhetjük, nekünk a legnagyobb kitüntetés. (*A jobb oldali asztalhoz két rikító lány jön be jobbról, tipikus kávéházi kokottok a rosszabb fajtából.*)

András: Az urak csakugyan olyan tehetségesnek tartanak engem?

Kondor: Óriási!

Merva (*ugyanakkor*): Zseniális.

Hegedüs: Hallatlan tehetség! (*Titokban röhögnek.*)

András (*majdnem könnyezve*): Hát én most erre mit mondjak... szeretnék valamit erősen megölelni... ezt az asztalt... a kávéházat... Uraim, ne nevéssenek ki, csordultig van a szívem...

Merva (*hátbaüti*): Na, na, szedje össze magát. Ki merné itt kinevetni? Azt én magam provokálnám legelőször. Beszéljen, hogyan telnek a napjai, milyen a hétköznapi élete.

András: Ha nagyon gondolkozom, hogy mit feleljek, azt kell mondanom, hogy nekem külső életem nincs is...

Bányász (*belép, idősebb, rozszant álhirlapíró*): Szálem alejkum. (*Nagy zsivaj támad, tiltakoznak ellene.*)

Hegedüs: Ott volt az Otthonban, de ott nem tudott levágni. (*Bányászhoz.*) Egy vasat nem kapsz.

Bányász: Ilyen rossz vagy hozzám, édes egy Miklóskám?

Merva: Na gyerünk, el vagyunk foglalva.

Bányász: Ilyen nyájas meghívásnak nem

lehet ellenállni, édes egy Gézám. (*Andráshoz.*)
Bányász.

András (*feláll, bokázik*): Nevem Cseley.

Kondor: Megérdemled te azt a kitüntetést, te pitiáner, hogy kezét foghass a „Pipacsok dalolnak“ írójával?

Bányász: Komolyan? De nem valami ugratás ez?

Merva: Ez az úr maga Cseley András. (*Rúgják Bányászt.*)

Bányász: Az nem lehet. Személyesen?

András (*pironkodva*): Én vagyok. (*Bányász szenvedélyesen megöleli, aztán könnyeit törli. Titokban mindenki röhög.*)

Merva: Csendet kérek. Tehát? Külső élete nincs? Hanem?

András: Hanem belső életem van. Csak magamban, belül élek... vágyakozom... valami hihetetlen erősen tudok vágyakozni... néha azt hiszem, hogy nem is vagyok én, csak a megszemélyesedett vágy maga...

Kondor: És mire vágyik?

András: Azt nem tudom. Tegnap... egyvalakinek úgy mondogattam a vágyaimat... de az mind gyerekség. Nem tudom.

Hegedüs: Hogyhogy nem tudja, ha vágyik? Mit szeretne, mikor vágyik?

András: Éppen ezt nem tudom. Ha faggatom magamat, akkor sem tudom. Pénzt? Nem. Meg tudok élni, nem vágyom pénzre. Nőt? Nem, nem vagyok senkibe szerelmes. Hát akkor mire vágyom? A kifejezhetetlenre.

(*Egymás mögé bújnak, röhögnek.*)

Merva: De mégis. Próbálja megközelíteni. Adjon valami támaszpontot. Egy ilyen nagy költő igazán ki kell, hogy fejezze magát.

András: Az urak írók. Kell, hogy értsenek

engem. Az én lelkem szomjas, de még nem ismeri az italokat és nem tudja, hogy mit kérjen.

Hegedüs: Na, csak gondolkozzék. Akármit kér, mi megszerezjük magának.

András (*vállat von*): Hiába gondolkozom. Az uraknak sejtelmök sincs arról, hogy milyen boldogok. Itt élnek a nagy életben. Színház, fény, pompa, élet, hangversenyek, elegáns közönség, gumikerekű, fent a várban néha udvari bál, operai muzsika, regények, nagy szerelmek, irodalom, ezt nem lehet elmondani... az embernek tágra nyílik a szíve, mint valami ámuló szem... az embernek ujjongani kezd a pulzusa és toporzékolni szeretne, mint a kisgyerek a játékosboltban... nem, nem... ó Istenem... azt se tudom, mit beszélek.

Hegedüs: De hiszen a falusi életnek is vannak örömei. Na halljuk, mik az örömei odalent?

András: Egy örömöm van, uraim, álmodni. Behúnyni a szememet, hogy egy szempillantás alatt a világ királya legyek. Vagy olvasni. Az is az én külön birodalmam, olvasni: messzi országozokról, csodálatos tájakról, soha nem érzett hangulatokról. Beleképzelné magamat a hős alakjába, beleolvadni, mint a színész, átélni egész történetét. Dosztojevszkit olvasni, a Félkegyelműt, és isteni csoda folytán Myskin herceggé változni. Vagy Balzacot olvasni és Rastignacnak lenni és a grófnét imádni. (*Sóhaj, mosolyog, legyint.*) Uraim, én még nem láttam eleven grófkisasszonyt.

Merva (*titokban int a többieknek, hogy most nagyon kell vigyázni*): Nem látott még eleven grófkisasszonyt? Na, ha csak ez a vágya, mi ezt az örömet igazán megszerezhetjük.

Kondor (*rögtön érti*): Természetes. (*Mervához.*) Bemutatjuk annak a grófnőnek, akiről az imént beszélgettünk, úgy-e?

Merva: Úgy van.

András: Igazi grófnő?

Hegedüs: Persze. Az olyan nagy dolog? Mi az nekünk.

András: Az urak... érintkeznek... ismernek arisztokratákat?

Merva: Mi? Ugyan ne nevettesse ki magát. Hiszen a mágnások nagy pártfogói az irodalomnak. Ez a grófnő, akiről beszélünk, néha eljön a mi társaságunkkal, ha szellemi gyönyörökre vágyik. Most éppen Budán van, színházban. Nincs könnyebb, mint előadás után meghívni vacsorára.

Kondor: Hol eszünk?

Merva: A Márványmenyasszonyban, nem?

András: Bocsánatot kérek, nem túldrága az a hely?

Hegedüs: De kedves kolléga úr, csak nem fog bennünket megsérteni? Természetesen a mi vendégünk. Nagy megtiszteltetésnek vesszük, ha helyet foglal szerény asztalunknál. (Mervához.) Talán mehetnél előre a grófnőért. Mi ott leszünk a Márványmenyasszonyban és várunk benneteket.

Merva: Nagyon helyes. A parizeremet fizessétek ki. Nem is búcsúzom. Viszontlátásra. (El.)

András: Ez olyan, mintha a mesében volnék. Igazi, született grófkisasszony?

Hegedüs: Nézze, ne mutassa neki, hogy meg van hatva a rangjától, mert a grófnő azt nem szereti. Úgy kell vele beszélni, mint akármilyen más árihölgygel.

András: De én borzasztó zavarban leszek. Kérem szépen, hogyan szólítsam?

Kondor: Egyszerűen grófnőnek. Majd figyeljen minket. „Igenis, grófnő.” Vagy például: „Nagyon helyesen mondja, grófnő.” Fog az menni.

Ujságos (belép): Szabad az Illustrated London News?

Rövidlátó úr: Mondtam, hogy menj a fenébe. (*Ujságos majdnem sírva el.*)

Hegedüs (*utána kiált*): Halló! Küldje a fizetőt!

Bányász: Édes egy Miklósom, délután volt itt nekem egy...

Hegedüs: Egy vasat nem adok.

Bányász: Édes egy Miklósom, én mindenütt cáfolom, hogy kiírtad magad. Ez a hála? Jól van. (*Félve néz balra, hogy a fizetővel ne találkozzék.*) Szálem alejkum. (*Jobbra kioson.*)

Hegedüs: Én azt hiszem, mi máris menjünk egyenesen a Márványmenyasszonyba. Ezt költsétek fel.

Kondor (*rázza Koppányt*): Halló! Felkelni! Indul a hajó! Csengettek!

Koppány (*közömbösen*): Tengeri hajókon az indulás pillanatát gongszó jelzi. Ezt minden közepes műveltségű ember tudja. (*Gyula, öreg főpincér, belép.*)

Gyula: Fizetni, kérem.

Hegedüs: Írjon itt össze mindent, Gyula. És az én régi számlámat is. (*Gyula jegyez. Hegedüs a többiekhez.*) Menjetek ki és hozassatok két fiakert. (*Azok indulnak. Hegedüst és Andrást kivéve.*)

Koppány: Gyula, ha jön a feleségem, mondja meg, hogy elmentünk, a Márványmenyasszonyba, odajöhet, vegyen egy konflist, pénz van nála. (*Gyula meghajlik, átadja a számlát Hegedüsnek, aki nadrágzeleből gyűrött bankókat vesz ki és fizet.*)

Gyula (*visszaad*): Köszönöm szépen, alázatos szolgálja. (*Mialatt ezek indulnak ki, Gyula odamegy a két nőhöz.*) Megmondtam, hogy a hölgyek itt nem kapnak kiszolgálást. Na gyerünk, egy-kettő. (*András hirtelen visszafordul.*)

Egyik hölgyvendég: Mi baj van abból, ha itt ülünk, apukám?

Gyula: Na, ne beszéljünk, takarodjatok. Mars ki!

András: Mi az? Hogy merészel maga hölgyekkel így beszélni? *(A két nő vidáman felkelt. Csodálkozva néznek Andrásra.)*

Gyula: A doktor úr nemdebár vidéki tetszik lenni?

András: Nem rólam van szó! Megtámadott hölgyekről van szó.

Egyik hölgyvendég *(a másikhoz)*: Jaj, de édes pofa. *(Összenevetnek, készek a távozásra.)*

Koppány *(Andráshoz)*: Nézze, kollega úr, itt egy kis félreértés van...

Hegedüs *(karonfogja Andrást)*: Ebbe ne keveredjék bele, kollega úr...

Gyula *(a két nőhöz)*: Na gyerünk, egy-kettő.

Hölgyvendég: Jól van, apukám, jól van, úgyis megyünk. *(Andrásra néz.)* Csak még két cigaretta kéne. *(Vigyorognak.)*

Koppány *(a nő kezébe nyom pár cigarettát, int a nőnek, hogy mars innen, aztán Andrásához fordul.)* Ennek a kávéháznak nagyon kell vigyáznia a jóhírére.

Hölgyvendég *(mialatt a főpincér már tuszkolja őket kifelé)*: Jó, jó, már megyünk. *(András felé.)* Csak idemegyünk az Olimpia moziba... *(Mindkét nő elmegy, de kitartóan néznek vissza Andrásra.)*

Hegedüs: Hallja, kollega úr, magának komoly sikerei vannak a pesti nőknél! Na jöjjön. *(Még mindig fogja a karját.)* Nehogy aztán a grófkisasszony fejét is elcsavarja, hallja!

András: Én, kérem? Attól félek, hogy... rá sem merek nézni... olyan lámpalázam van...

H e g e d ü s : Csak nem fél? (*Indulnak. Koppány a fejét csóválja.*)

A n d r á s : Mégis kérem... egy igazi grófkisasszony... (*Összeszedi magát.*) Most már mind-egy. Vigyenek!

Vége a második képnek.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

HARMADIK KÉP.

Hátulról látjuk a budai színpör színpadát, amelyen most folyik a „Rip van Winkle“ második felvonásának eleje. A színpadon prózát mondanak, amely a mi számunkra nem érthető. Az ügyelőpultnál Endrei dolgozik. A pultról nem messze áll valami kellékasztal kikészítve, azon kancsó sör van és krigli. Csoklya tűzoltó le és fel jár és olykor nagyot húz a sörből.

Ügyelő: Már mondtam, hogy ne rakja ide azt a sört. Itt a kórusnak kell a járás, feldöntik, és kész a baj. -

Csoklya: Micsináljak vele? A kezembe tartsam? *(Kicsit italos.)*

Ügyelő: Bánom is én, tűzze a füle mellé. Nekem itt útbán van. *(Közben megcsengeti a kórust.)*

Csoklya: Ne piszkáljon folyton. Ebbe a melegbe még piszkál.

Ügyelő: Na egy-kettő. *(Beleszól az egyik kulisszába.)* Kovács vagy valamelyik, csináljanak itt rendet. *(Díszletmunkás lép be vászonzubbonyan, fogja az asztalt söröstül, elviszi az útból.)*

Csoklya: Ne vigye olyan messzire, Kovács úr. Akar egy kortyot?

Díszletező: Ha jó szívvél adja, nem bánom. *(Iszik.)* Há, de jól esik ebbe a kutya melegbe.

Csoklya *(az ügyelőre)*: De ez nem ember. Ennek nincs belátása. *(Ügyelő hátrapisszeg.)* Jó, jó. *(A kórus kezd betódulni. Ezúttal csak a női kórus, köz-*

tük Rábai Mici, Boci és Csoklya Anna, akik egyelőre elvesznek a tömegben.) (A lányok fele trikóban.)

Ügyelő: Csend legyen! Szétüssek köztetek? (A lányok nevetgélnek, súgva társalognak.) Hol van Kállay? (Vadul nyomkod a táblán egy gombot.) A teremtsit neki, megint magamnak kell érte menni? (Ekkor jön a szubrett, mellette öltöztetőnő.) Mondd, gutaütésre még?

Kállay: Ne izgasd magad, apuskám. (Nem figyel rá, púderozza magát az elébe tartott tükörben, aztán egy korty ásványvizet iszik.)

Ügyelő: Nem lesz csend? Azt a keserves mindenit neki? (A kórus rá sem hallgat.) Kállai, helyre! (A szubrett beáll.) Lámpákat (A lányok mindenike felvesz egy-egy pislogó lanternát.) Vigyázz! (Magasra emeli a félkarját, odakinn megszólal a románc bevezető zenéje, a lányok helyezkednek. Az ügyelő karja lecsap a levegőbe. Felhangzik a karének: „Sziklacsúcon vezet el az út.“ A szubrett vezetésével bevonulnak a színre; azok is énekelnek már, akik még idekint vannak. Végre a legutolsó is eltűnik. Az ügyelő nagyot sóhajt, ujságot vesz elő és olvasni kezd.)

(Robaj hallatszik, az ügyelő felugrik.)

Ügyelő: Csend legyen, mi az ott? Ejnye, a mindenségit, kit üssek pofon. (Harcra készen indul.) bocsánatot kérek. (Csoklya haptákban szalutál.)

Báró (igen elegánsan öltözött öreg mágnás, belép): Bocsánat, feldöntöttem valamit.

Ügyelő: Alázatos szolgája, méltóságos uram, bocsánatot kérek. (Csoklya haptákban szalutál.)

Díszletező: Tessék parancsolni. (Szalad széket hozni.)

Báró: Jó estét, jó estét. Na mi ujság? (Leül.)

Ügyelő: Nagyon szép házunk van, méltóságos uram. Az egyes páholyban Bárczy polgármester úr van a családjával. A földszinten Dungyerszky úr a

Bácskából. És gróf Bethlen Ödön úr, a kolozsvári főispán.

Báró: Dönci, igen, mondta a kaszinóban, hogy jön. Na és hogy van a fia?

Ügyelő: Köszönöm, méltóságos uram, vaklárma volt az egész, hálistennek. Ma reggel már nem volt láza.

Báró: Ah. Ennek igazán nagyon örvendek. Nagyon agaszirozott, hogy a kisfiúnak valami baja lesz. *(Csoklyához.)* És maguk, oltó bácsi, jól vannak? A kislány jól viseli magát?

Csoklya: Majd pofon is vágnám jobbról-balról, méltóságos uram, ha nem vigyázna magára.

Báró: Nagyon helyes. Ezt szeretem hallani. Az ilyen szolid kis gyermek csak menjen férjhez.

Csoklya: Én adnám is rögtön, méltóságos uram, ha kérnék. Isten éltesse. *(Iszik. A színpadon a zenének vége.)*

Ügyelő: Bocsánatot kérek, méltóságos uram, szabad valamit kérdezni?

Báró: Szabad.

Ügyelő: Ma délután, kérem alássan, nagy vita volt a kávéházban erről a Désy—Lukács-perről. Én azt mondtam, kérem, hogy a Lukács-kormány marad. Mit tetszik erről gondolni, méltóságos uram? Mert tíz koronába fogadtam is.

Báró *(benyúl a tárcájába, bankót vesz ki)*: Fizesse ki a fogadást, fiam, mert elvesztette. A Lukács-kormány nem marad.

Ügyelő: Hálásan köszönöm, méltóságos uram. És ki jön utána?

Báró: Valószínűleg István. Már tudniillik gróf Tisza István.

Ügyelő: És jó lesz az. méltóságos uram?

Báró: Én csak annyit mondhatok magának, fiam, hogy míg ő él, addig maga nyugodtan teheti a fejét a párnára. *(Villámlás.)*

Ügyelő: Igenis. Bocsánat. *(Megy vissza a pulthoz. A zene megszólal megint. A kórus kitódul. Az öltöztetőnő ruhát dob rá a szubrettre, aki csókot dob a báró felé és elsiet. Az ügyelő a pultnál marad és csendre inti a kórust. A lányok nem szélednek el, ott maradnak a kulisszánál és trécselnek. Rábai Mici a báróhoz lép. A zenének vége.)*

Mici: Itt vagyok, mókus bácsi.

Báró *(felkel, kezét csókol)*: Szervusz, gyerek. Jól vagy?

Mici: Vacakul. Fáj a fejem.

Báró: Ó, szegényke. Fáj neki a feje. *(Int a díszletezőnek, pénzt ad.)* Valaki hozzon a művésznőnek egy jó forró rumos feketét az öltözőbe. *(Díszletező el.)* Azt megissza a gyerek, mindjárt nem fog fájni az a gonosz feje. Na mi ujság? Hogy van a kedves mama?

Mici: Aggódik az állás miatt.

Báró *(nevet)*: A kis unokaöccs állása miatt. Na jó, azt rendbehozzuk. *(Cédulát vesz elő.)* Itt a névjegyem, ezzel a kedves mama elmegy gróf Pejacevich Tivadarhoz. Már beszéltem vele. *(A színpadon Rip magánszáma.)* Az majd elintézi.

Mici *(elragadtatva)*: Jaj, de édes, aranyos ember az én mókus bácsim. Megcsókolnám, de púderes lesz.

Báró: Jól van, gyerek, jól van. Hát én most kimegyek a ligetbe, Vampeticsnél fogunk vacsorázni. Ott vár engem báró Szentkereszthy Árpád. Elviszük valamelyik kislányt, hogy ő se únja magát. Na kit vigyünk a kislányok közül, kit akarsz boldoggá tenni? Szépen megvacsorázunk a Vampeticsben, aztán a kislányok szép szolídán hazamennek. Helyes?

Mici: Ahogy az én aranyos mókus bácsim akarja. De kit vigyünk csakugyan?

Báró: Az én Árpád barátom az okos nőt nem szereti. Van itt buta nő?

Mici: Akad.

Báró: Valamelyik kedves, szép lányt vigyük, aki buta. Nagyon szép legyen és nagyon buta.

Mici (*végignézi kolleganőit, dönt*): Boci! Gyere csak ide. (*Boci szép lány, trikóban, odalép.*) Allj ide a méltóságos báró úr elé, velünk jöhetsz vacsorázni.

Boci (*odaáll, hülyén nevet*).

Báró: Ó igen. Szép. Nagyon szép a gyerek.

Boci (*még hülyébben nevet*).

Báró: Elég buta vagy?

Boci (*még hülyébben nevet*).

Báró: Én azt hiszem, a választás kitűnő.

Mici: Mondtam. Jól van, mehetsz vissza.

Boci (*boldogan, hülyén nevet, vissza a többiekhez*).

Báró: Hát én megyek. A kocsit majd visszaküldöm, értetek. Na pá, gyerek. Viszontlátásra. (*Mici csókot int, a báró indul.*)

Igazgató (*Krecsányi maszkjában sietve jön*): Alázatos szolgálja, méltóságos uram.

Báró: Jó estét. Gratulálok a telt házhoz.

Igazgató: Köszönöm szépen. Micsoda mesterség.

Báró: Mi a baj, hisz telt ház van.

Igazgató: Kicsi a színház.

Báró: Ilyen pech.

Igazgató: Sietek a jobb egyes páholyba, itt van Bárczy öméltósága. (*Siet tovább, a társulat nem igen törődik vele, annál nagyobb tisztelet adatik a bárónak, mind mélyen hajlonganak előtte, főként a most érkező férfikar tagjai, akik nemsokára következni fognak.*) Kislányok vigyázni, szépen játsszatok, itt a polgármester és telt ház van.

Ügyelő: Kérek egy kis előleget direktor úr!

Igazgató: Micsoda mesterség. (*Ki.*)

Anna (*kiválik a lányok csoportjából, odalép Csoklyához*): Papa, kérlek, szeretnék valamit mondani. (*Félrevonja.*)

Csoklya: Mondhatsz akármit, csak pénzt ne kérj.

Anna: Pedig éppen...

Csoklya: Nincs pénz. Tanuljatok meg bánni a pénzzel.

Anna: A mama azt izeni, hogy nekem nincs otthon vacsora. Nem tudok semmit venni. Adjál nekem pénzt, hogy vegyek valamit vacsorára.

Csoklya (*mérgesen pénzt vesz elő*): Eriggy, ne is lássalak.

Anna: Köszönöm. (*Szomorúan eljön apjától.*)

Mici: Mennyit adott?

Anna: Hatvan fillért. Nappal elég volna, de most már nincs nyitva a hentes. Nem baj, majd megkávézok valahol. (*Nevet.*) Finom lesz. Három zsemlyét eszem. Csak már vége volna az előadásnak.

Mici: Kivel mégy kávéházba? (*Rip számának vége. Taps.*)

Anna: Kivel mennék? Magam.

Mici: Milyen kár, hogy nem vagy elég buta. Most elvihettelek volna. A mérnök már megszűnt?

Anna: Megszűnt.

Mici: Mért? Nem tetszik neked?

Anna: Nem azért. Hanem... (*szemérmes*) szerdán vele voltam kávéházban és utána azt mondta, hogy kocsin hazavisz a Tabánba és ... és mikor mentünk a hídon, elkezdett fogdosni és én dulakodtam és sírtam.

Mici (*legyint*): Először én is dulakodtam, fiam és sírtam. Aztán egyszer nem dulakodtam.

Anna (*ijedten*): Nem, nem... én nem akarom... azt...

Mici (*ránéz, sóhaj*): Jól van. Addig ne is akard, amíg nem muszáj.

Anna: Nem, nem... én sose akarom.

Mici: Hanem mit akarsz?

Anna: Nem tudom.

Mici: Szóval férjhez akarsz menni. Pesten nehéző.

Anna: Én nem is szeretek Pesten lakni. Én falun szeretnék lakni.

Mici: Furcsa gusztusod van. Falu! Különben sose voltam falun.

Anna: De én ott voltam hat éves koromig. Addig folyton boldog voltam. És mióta Pestre jöttünk, folyton csak boldogtalan vagyok. Neked más. Neked gazdag barátod van és gumirádlere jár és a szerkesztő urakkal is jóba vagy. Neked szép életed van Pesten.

Mici: Neked is lehetne, de rajtad nem lehet segíteni. Reménytelen eset vagy.

Merva (*sietve belép, meglátja Micit, egyenesen feléje tart*): Szervusz, Mici.

Mici: Szervusz, hogy vagy? (*Anna szerényen tovább húzódik, az aprópénzt kezdi olvasni.*)

Merva: Óriási dolog van. Annyit fogunk röhögni ma este, hogy illet még nem láttál. Hallgass ide... Grófkisasszonynak fogod magad kiadni.

Mici: Ma este, az máris fiatal. Ma este Mókus bácsival vacsorázom.

Merva: De értsd meg, hogy én most nem mehetek a Márványmenyasszonyba grófkisasszony nélkül. Na? Gondold meg.

Mici: Annus, gyere csak ide. (*Anna odalép.*) Itt van. Vidd ezt.

Merva: Melyik ez? Ja tudom, te vagy a tűzoltó lánya. A nebántsvirág. (*Mustrálja.*) Fogod te azt tudni?

Anna: Mit, kérem?

Merva: Valami ugratásról van szó. El kell jönnöd a Márványmenyasszonyba, mint gróf-

kisasszony. Tudsz úgy viselkedni, mint egy gróf-kisasszony?

Mici: Ugyan hát hogylene tudna. Az semmi. Idefigyelj. (*Mágnásosan ripacskodva.*) Ó hogylene, kedves Szerkesztő úr, igazán nagyon örvendek, hogy magával szupirozhatok. (*Rendes hangon.*) Ezt csak tudod.

Merva: Hát nem jössz, Mici?

Mici: Ne idegesíts, fiam. (*Elmegy.*)

Merva (*vállat von*): Mit csináljak. Akkor vizlek téged. (*Zenének a színen vége.*)

Anna: Kérem szépen, tessék jobban megmagyarázni, hogy mit kell csinálnom.

Merva: Beugratunk egy vidéki palit. Velem együtt be fogsz vonulni a Márványmenyasszonyba. Grófkisasszony vagy... várjál csak... gróf Rhédey Anna. El ne felejtsd a nevedet! Rhédey Anna grófnő, értetted? Szóval bevonulsz. Irodalomkedvelő grófnő vagy, érted? A társaságban mindenkit ismersz, csak az illetőt nem. Én majd bemutatom neked, melléd fogjuk ültetni. És beszélgettek. Semmi egyéb dolgod nincs, csak ki ne essél a szerepedből. Kapsz majd egy tízkoronás aranyat és vacsorát.

Anna (*izgatottan*): Vacsorát? Amit akarok?

Merva: Amit akarsz.

Anna: Lehet libát is?

Merva: Két libát is, ha meg bírod enni.

Ügyelő: Vigyázz! (*A női kar felsorakozik. Anna is csoportosul, de Merva követi, a beszélgetés tovább folyik.*)

Második karmester (*aki a külső zenét fogja vezényelni, az ügyelő mellett áll és kifigyel*): Vigyázz!

Anna: Igenis, akkor megyek.

Merva (*kiveszi zsebéből az ujságot*): De még

addig meg kell tanulnod kívülről ezt a verset.
(*Atadja.*)

Anna: Igenis. (*Kint indul Rip visszhangszamáinak a zenéje.*)

Merva: Tudniillik mikor bemutatom neked és mondom a nevét, hogy Cseley András, te fel fogsz sikoltani: „Ah, a Pipacsok dalolnak szerzője?” És félig behúnyod a szemedet és álmatagon végigmondod a verset. Érted?

Anna: Értem.

Merva: Van valami rendes ruhád?

Anna: Nincs, de itt tudok kölcsönkérni.

Ügyelő: Kérem, szerkesztő úr, ez már igazán sok. Én az állásommal játszom, kérem.

Merva: Jól van, papa, ne beszélj annyit a száddal.

Anna: És azt kell beugratni, aki ezt a verset írta?

Merva: Azt, csak nagyon ügyesen csináld.

Anna: Szegény.

Merva: Na lássuk. Hogyan tudsz arisztokratikusan beszélni. Olvasd a verset.

Anna (*mágnásosan ripacskodva*): A búza sárga tengerében, piciny piros pontok dalolnak. A lelkem ezt a dalt hallgatja, megszűnt a tegnap és a holnap. (*Felnéz.*) Így jó?

Merva: Sokkal jobb, mint hittem volna. Na eriggy tanulni. Én megvárlak, mert kint elszívok egy cigarettát.

Anna (*odamegy apjához*): Papa.

Csoklya: Többet nem adok.

Anna: Nem arról van szó. Szabad nekem elmenni nagy társaságban vacsorázni?

Csoklya (*rosszat sejtve*): Grófokkal?

Anna: Nem. Szerkesztőkkel.

Csoklya: Azt nem bánom. De ha valamit megtudok, összetöröm a csontodat. Hova mentek?

Anna: A Márványmenyasszonyba.

Csoklya: Jól van. Várjál csak. A hatvanat vissza. (*Anna visszaadja a pénzt.*) Mehetsz.

Anna: Kezicsókolom. (*Kint nagy taps. Ügyelő erősen csenget.*)

Ügyelő: Nyílt változás! Vigyázat! (*Kint zene, itt egyszerre egész sereg díszletmunkás ugrik elő, kulisszák felemelkednek a zsinórpadlásra, mások leereszkednek, a sötétben csetlő-botló emberek tárgyakat visznek.*)

Anna (*ezalatt előre jött a sugólyukhoz, olvassa a verset, míg a zene szól*): A búza sárga tengerében piciny piros pontok dalolnak... (*Maga elé néz.*) Szegény.

Vége a harmadik képnek,

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

NEGYEDIK KÉP.

A szín a Márványmenyasszony szeparéját ábrázolja. Három fal a díszlet, semmi jellegzetes nincs benne. Ha ennek a képnek vége, a díszlet egy-kettőre visszaváltozhatik a tanyai udvarra, ahol a darab első képe játszott. Mikor a függöny felmegy, a szeparében Géza főpincér diktál Misi pincérnek, vendégek még nincsenek.

Géza: Egy-kettő, nem kell nagy teketóriát csinálni. *(Végig egészen halk cigányzene kintről, amely ajtónyitáskor erősebb.)*

Misi: Igenis. *(Gyorsan terít, rendezkedik.)*

Géza: Virágos asszonyt nem szabad beengedni, kucsébert nem szabad beengedni. Az urak a kertből mindjárt bejönnek.

Misi: A zongorát kinyissam?

Géza: Nyisd ki. Hátha valakinek kedve kerekedik zongorázni. *(Misi kinyitja a pianinót és felcsapja a fedelet. Ugyanekkor már jönnek is a vacsorázók, kiki kezében hozza poharát: Hegedüs, Kondor, Koppány és András, akit ezek erősen tessekkelnek előre.)* Méltóztassék, parancsoljanak helyet foglalni.

András: Igazán megszégyenítenek a kolléga urak, hiszen nem én vagyok a legöregebb.

Kondor: Nem kor szerint megy, hanem írói rang szerint.

Hegedüs: Tehetség szerint megy. A zseninel legelől van a helye. *(Összevigyorog Kondorral, lát-*

szik, hogy Andrást már eddig is eléggé ugratták. Mind nagyon élénkek, de még józanok. Koppány máris leül balszélről, ujságot vesz maga elé és olvas.)

Kondor: Ezt a helyet fenntartjuk a grófnőnek. (Behajtja a középen a főülés székét.) Kolléga úr a grófnő jobbján.

András: A grófkisasszony mellé?

(Pincérek körben rendezkednek.)

Hegedüs: Igen, a grófkisasszony mellé. Uram, ön itt a szellemi arisztokráciát képviseli. A szellemi arisztokrácia a mi felfogásunk szerint egyenrangú a születési arisztokráciával. Ezt egy pillanatig se felejtse el.

Géza (Hegedűshöz): Tovább hárslevelút, szerkesztő úr?

Hegedüs: Fenét hárslevelút. Amit szoktam! Lehet mindjárt két üveggel. Két üveget parancsolok Champagne városának gyönyörű nedűjéből!

Géza (Misihez): Két rezervét, két üveg ásványvizet.

Koppány (felneéz az ujságból): Champagne városa, az marhaság. Champagne nem város, hanem tartomány. Másodszor a magyar pezsgő nem francia pezsgő. (Tovább olvas.)

Kondor: Ne is feleljetek neki. Ülünk le. (Pincérek el, ők leülnek.)

Hegedüs: Tehát, miről is volt szó? A mi zseniális kollégánk mielőtt bejöttünk volna ide a szeparéba, odakint az iránt érdeklődött, hogy milyen anyagi bázis alapján tudna a székesfővárosban elhelyezkedni, mint költő. Kérdezem tehát a mi milyen tisztelt lángelménket, mennyi pénzt kapott a „Pipacsok dalolnak“ című remekmű közlési díja fejében.

András: Tessék?

Kondor: Mit fizettek magának a versért?

András: Pénzt?

Kondor: Persze hogy pénzt, hát mit. Meny-
nyit kapott a versért?

András: Nekem ez eszembe sem jutott. Én
csak megköszöntem a főszerkesztő úrnak, hogy kö-
zölte a verset, akkor ő melegen kezet szorított ve-
lem és akkor jött egy képviselő úr, és én láttam,
hogy a főszerkesztő úr el van foglalva és én ki-
jöttem.

Hegedüs: Szóval ennyit kapott? Ezentúl is
ennyit fog kapni.

Kondor: Hitvány pénzt akar irodalomért?

András: Igen, hiszen nem mondom. De mégis
jó volna, ha itt fenn tudnék élni Pesten és író le-
hetnék. Erre kérek az uraktól praktikus tanácsot,
hogy ezt hogyan lehetne megcsinálni. *(Habozva.)*
Ha talán valamelyik lapnál valami... fix állás...

Hegedüs: Micsoda! Tiltakozom az ellen,
hogy egy ilyen szűz tehetség feljusson ebbe a Bá-
belbe és itt hamvát elveszítse!

Kondor *(rádupláz)*: Úgy van! Az ön hamvára
szüksége van a nemzetnek! A hamvat nemzeti ér-
dek megőrizni! Ne jöjjön fel!

András *(bölcsen)*: Én azt hiszem, az urak
kissé túlozzák az én jelentőségemet. Hiszen nagy
tehetség vagyok, nem mondom, de mindjárt nem-
zetről és hazáról beszélni... Ez túlzás. *(Azok rúg-
ják egymást, titokban röhögnek.)*

Kondor: Nem túlzás! Tiltakozom!

Hegedüs: Úgy van. Én is tiltakozok!

Koppány *(az ujságból)*: Tiltakozni ikes ige.
Tehát „tiltakozom“. Ezek magyar írók. *(Olvas.)*

Hegedüs: Ez csak itt olvasik és járik a
szája. *(Hirtelen.)* Vigyázz, jön a grófnő.

András *(önkéntelenül)*: Hát mégis igaz. Azt
hittem, elbolondítanak. *(Roppant izgatott. Belépnek*

Anna és Merva. Ezek túlzott tiszteletteludással felugranak.)

Hegedüs: Csókolom a kezeit, méltóságos grófnő.

Kondor: Isten hozta, méltóságos grófnő.
(*Főpincér és Misi be.*)

Merva (*Annához*): Itt vagyunk, grófnő. Engedje meg, hogy bemutassam Cseley Andrást, a költőt.

Anna (*utrirozva nagyot néz*): Cseley András? A „Pipacsok dalolnak“ költője?

András (*hebegve*): Méltóztatik ismerni a költeményemet?

Anna: Hogy ismerem-e? (*Mágnásosan beszél. Lehúnyja a szemét.*) „A búza sárga tengerében piciny piros pontok dalolnak, a lelkem ezt a dalt hallgatja, megszűnt a tegnap és a holnap...“ Gyönyörű.

András: Tetszik?

Anna: Gyönyörű! Boldog vagyok, hogy megismerhettem magát, kedves izé. Kedves Cseley.

Kondor (*Hegedüshöz sűgva*): Nem Micit hozta? Ki ez a macska?

Hegedüs (*vissza*): Hagyd. Budai kórista, a színházi tűzoltó lánya. Egész jó.

Anna: Örvendek. (*Kezet nyújt.*)

András (*hebegve*): Alázatos szolgája, méltóságos grófnő. (*Lehelletszerűen kezet csókol.*)

Kondor: Ezt a helyet fenntartottuk a grófnőnek. Méltóztassék helyet foglalni.

Anna: Az urakat már ismerem. (*Mindenkivel kezet fog.*) Az én kedves író barátaim. (*Leül.*) Nos, mi ujság a kedves magyar irodalomban?

Hegedüs: Köszönjük, grófnő. Fáradozunk nyelvünk pallérozásán és minden tőlünk telhetőt elkövetünk.

Kondor: Higyje el, grófnő, mi jól tudjuk,

mit vár tőlünk az ország. Mi állunk a poszton az utolsó lehelletig.

Anna: Ezt örömmel hallom. A magyar irodalom ügye, amely nekem szívügyem, mégis csak megbízható kezekben van. (*Andráshoz, aki nagy habozva, mégis csak le mer ülni melléje.*) Öszintén örvendek, hogy ilyen nagy tehetséget kaptunk segítségül a magyar kultúra fontos ügyében. Remélem, folytatni fogja.

András: Nincs nagyobb vágyam, méltóságos grófnő. Mindent el fogok követni legjobb tehetségem szerint, hogy tetszését kiérdemeljem. (*Zavar-tan.*) Bocsánat, hogy ilyen sötét dolgokat mondok, de megmondom őszintén: nagy zavarban vagyok.

Anna (*kegyesen*): Hát kedves Cselényi...

András: Cseley. Cseley András.

Anna: Kedves Cseley. De aki ismer engem, az jól tudja, hogy tőlem nem kell zavarba jönni...

Géza: Méltóztatik parancsolni?

Hegedüs: A grófnő vacsorázik. Valami nagyon jó vacsorát öméltóságának. (*Kacsint a főpincérnek.*)

Géza: Igenis. Parancsoljon, grófnő.

Kondor: Én bátor voltam libát rezerváltatni, méltóságos grófnő.

Misi: Remek adagot tettünk félre öméltóságának.

Anna: Libát. Ah igen, az a sült madár, nemde, az nagyon jó lesz.

Misi: Ugorkasalátával, igenis, azonnal.

(*Pincérek el.*)

Hegedüs: Színházból jön, grófnő? Hogyan tetszett az előadás?

Anna: Egészen kedvesen játszottak a nemzet napszámosai. De kérem, ne címezgessenek engem, társalogjunk egészen fesztelenül. Csak szólítsanak egyszerűen és közvetlenül grófnőnek. Mikor az én

kedves író barátaim között vagyok, szeretek mennél kevesebb... *(a szót nem tudja.)*

H e g e d ü s: Etikettet.

A n n a: Úgy van. Etikettet. *(Andráshoz.)* Kegyed szereti a nagy etikettet?

(Hozzák a libát Annának, elébe rakják.)

A n d r á s: Hát kérem, én nem tudok ehhez hozzászólni. Otthon, mikor megjövök a határból, rendesen köszönök az édesanyámnak, ahogy illik... de különben... *(hebeg, azután türelmetlenül kitör.)* Nekem ilyesmiről fogalmam sincsen. Az első grófnőnek tetszik lenni életemben.

(Misi még pezsgőt töltött Annának, azután el.)

A n n a *(már mohón fal, mágnásos ripacskodása alatt nagyokat nyel, hogy majd megfullad.)* Na, de kedves izé, kedves Cseley, ismétlem, hogy tőlem nem kell zavarba jönnie. Én egyáltalában nem vagyok gögös természetű. Tekintsenek engem egyenrangúnak. Elvégre önök a szellemi arisztokraták. *(Poharáért nyúl, András felé kocint.)* Éljen az új arisztokrata a mi baráti körünkben.

(Mind éljeneznek.)

A n d r á s: Kezeit csókolom.

M e r v a *(félhangon Andráshoz):* Ezt nem jól csinálta. Magának kellett volna felköszönteni.

A n d r á s *(kétségbeesve):* Most mit csináljak?

M e r v a: Majd később, mikor szólok, köszöntse fel.

A n d r á s: Igenis.

A n n a: Én nagyon kedvelek írókkal és költőkkel és ilyesmikkel csevegni.

A n d r á s: Kérdezhetek valamit?

A n n a: Hogyne.

A n d r á s: Hát engem legjobban érdekelne, hogy milyen a grófnő élete. Hogy hogyan élnek a nagyúri hölgyek. Tessék elmondani a rendes napi életét.

Anna: Ó Istenem, úgy-e, hát reggel felkelek a palotámban. Bejönnek a komornák úgy-e és felébresztenek. És megreggelizem, mint akármelyik közönséges halandó.

András: Persze. Mit reggelizik, grófnő?

Anna: Ó Istenem, egy-két csésze habos kávét. Vagy csokoládét, az a szeszélyemtől függ. Sok kuglóffal. Mindig friss kuglófot hozatunk a cukrászdából. A cukrászda közel van a palotához, úgy-e, a lakájok csak átszaladnak, úgy-e... Na és aztán meghagyom a komornáknak, hogy a ruháimat mind rakják ki a különböző székekre és pamlagokra... És akkor végignézem a ruhákat, úgy-e, és valamelyiket kiválasztom. És átöltöztetnek. Csak valami kis egyszerű párisi ruhát veszek. És aztán... mi is van aztán? Aztán lóra pattanok és kissé kilovagolok.

András: Igen. De más ruhában... gondolom.

(Hegedüsék jeleket váltanak, hogy Anna hibázott.)

Anna *(gyorsan kivágja magát)*: Na hiszen az természetes, hogy lovaglóruhát veszek fekete cilinderrel, úgy-e, tudniillik az istállóban is van egy külön öltözőm, úgy-e?

Merva: Úgy van. Van mellette.

András: Érdekes. *(A többiekhez.)* Szavamra mondom, eddig betűről betűre így képzeltem. *(Annához.)* És milyen lovai vannak a grófnőnek? Én nagyon szeretek lovakról beszélni.

Anna: Hogy milyen lovaik vannak? Na Istenem, hát ilyen is, olyan is. Atyám nagy súlyt fektet a lovakra.

Hegedüs: Ó igen, az ősz főúr híres lószakértő... Néha látom a kocsiját, a lovak eszeveszketten vágtnak, a bakon ül a trombitás.

András: Trombitálnak a bakon?

Merva: Csak ebben a családban. Nem minden gróf csinálja. De náluk tradíció.

Kondor: Ne zavarjátok öméltóságát. Parancsoljon folytatni, grófnő.

Anna: Kérek két dobostortát.

Hegedüs: Egyet.

Anna: Tessék?

Hegedüs: Egyetérték a grófnővel.

Anna: Na és akkor, mikor kilovagoltam magam, elmegyek a cukrászdába. *(Gyorsan.)* Előbb átöltözöm, úgy-e? Ott elfogyasztok valamit, édes Istenem, habrolló, indiáner, miegymás, aztán hazamegyek. Na és aztán jön az ebéd.

Hegedüs *(félre)*: Ez mit zabál?

András: Nem jön még az a torta?

Anna: Na és délután kikocsizom a versenyekre, vagy ha nincs verseny, akkor anyám öméltóságával kikocsizunk a szigetre. Aztán elmegyünk a barátnőimmal beszélgetni a Nemzeti Kaszinóba.

András: Oda hölgyek is járnak?

Merva: Természetesen. Azt a részét úgy hívják, hogy Park Club. A Stefánián van. Ha egyszer arra jár kolléga úr, beköszönhet a kerítésen a grófnőnek. Mindig ott szokott lenni.

András *(fejét rázza)*: Dehogy kérem, hogy merném én azt? Csak nem fogok tolakodni!

Kondor: A grófnő azt nem veszi tolakodásnak. Sőt, ha ott meglátja a grófnőt, nyugodtan be is mehet hozzá.

Hegedüs: Persze. Mikor én ott meglátom a grófnőt, mindig bemegyek. Szavamra mondom.

Géza *(belép)*: Bocsánatot kérek. Cseley szerkesztő urat kéri a telefonhoz.

András *(ámulva)*: Engem?

Hegedüs *(int a többieknek, hogy ez rendben van)*: Nem tudja, hol a telefon? Merva, kísérd oda a kolléga urat.

M e r v a : Nagyon szívesen. Jöjjön, kollega úr.

A n d r á s : Nem lesz ez tévedés? Hiszen ki tudhatja azt, hogy én itt vagyok?

M e r v a : Na csak jöjjön, majd kiderül minden. Bocsánat, grófnő.

A n d r á s : Bocsánat, grófnő. *(Ketten kimennek. Ahogy az ajtó becsukódott, Hegedüs és Kondor harsogó kacajra fakadnak.)*

K o p p á n y : Mi ez, evvel a telefonnal?

H e g e d ü s : Kitanítottam a szivarost, hogy az egyik fülkéből hívja fel a másik fülkét. Mint olvasó, telefonál és rajong a versért.

K o p p á n y : Még mindig nem únjátok az ilyen butaságokat? *(Visszamerül az ujságba. Ezek nagyszerűen nevetnek.)*

K o n d o r *(Annához)*: Hanem ezt nagyszerűen csinálod, hallod-e?

A n n a : Igenis, kérem. Nagyon igyekszek, mert Merva szerkesztő úr tíz korona fellépti díjat ígért.

H e g e d ü s *(rögtön odaadja)*: Nesze, nagyon jól megszolgáltad.

A n n a : Köszönöm szépen... Még soká kell ezt csinálni, kérem?

H e g e d ü s : Miért?

A n n a : Én őt sajnálom, kérem szépen. Olyan kedves ember. És...

K o n d o r : És?

A n n a *(szégyenkezve)*: És olyan szép az a vers, amit én betanultam.

H e g e d ü s *(kacag)*: Remek! Halljátok ezt a kis macskát? Remek! Váriátok csak. Most tigrist fogunk belőle csinálni. *(Kacag.)*

A n n a : Mi az a tigris?

H e g e d ü s : Bekormozzuk az arcát. Merva még tósztot mondat vele. *(Kacag.)*

K o n d o r : Várjál csak. És a számlával is megijesztjük. Ráküldjük a főpincért. Rémesen be fog

gyulladni. (*Kacag.*) A tigris-dolognál nagyon figyel-jetek!

A n n a : Kérem szépen, ne tessék belőle tigrist csinálni...

H e g e d ü s : Te ne beszélj bele és ne rontsd a mulatságot, mert visszaveszem tőled a pénzt. Vigyázni, jön.

A n d r á s (*belép Mervával, ragyog*): Úgy lát-szik, a versemnek csakugyan komoly sikere van. Felhívott egy ismeretlen olvasó és gratulált. Hogy ekkora tehetséget régen látott felbukkanni. Nekem ma olyan csodálatos szép napom van, hogy én azt az uraknak kimondani sem tudom. (*Visszaül Anna mellé.*)

A n n a : Jöjjön csak, jöjjön, kedves Cseley. Hát most beszéljen magáról.

A n d r á s : Ó grófnő, mit mondhatok én, ami érdekes? Egyszerű tanyai ember vagyok, kezit csókolom.

A n n a : Hogyan él, mit csinál? Beszéljen magá-ról. Maga birtokos?

A n d r á s : Igen kérem, az vagyok. De csak afféle kisgazda. Nyolevan hold földem van.

A n n a (*nagy tisztelettel*): Nyolevan hold? (*Észreveszi magát.*) Oh igen, az egész szép. Ott la-kik, falun?

A n d r á s : Sőt tanyán, kezit csókolom. A falu jó félóra járás.

A n n a : Tanyán. Milyen csend lehet ott. (*Néha most már kezd kiesni a ripacskodó dialektusból.*) Ilyenkor éjszaka.

A n d r á s : Csend, az aztán van. Hanem az furesa csend, a mi csendünk.

K o n d o r : Halljuk, halljuk! Most valami köl-tőit fogunk hallani.

A n d r á s : Igen. Költői. Nagyon jól mondja kollega úr. Mert ez a mi csendünk ezerféle neszből

van összetéve. Néha nem tudok aludni és kikönyökölközök az ablakon. Hallgatom a békákat. Kétféle van. Egyikféle vartyog, mint a csendes kereplő, a másikféle kunkog, mint a nagyon mély tilinkó. Aztán a bokorban megrezzen valami. Pittyen egyet, olyan kis ezüstöset. Valami kismadár szépet álmodik. Aztán dobbanás. Az istállóban valamelyik állat. Aztán surran valami: menyét szökik a baromfiudvar felé. A másik oldalról puha sompolygás: a házörző komondorom orrol valamit, csendesen utána néz, de még nem üt lármát, hogy anyámat fel ne költse. Aztán hosszú sóhajtás: Gazsi, az öregbéres, aki a tornácón alszik, átfordul a másik oldalára. És az egészre ráborul a csillagos ég és mind az egészet együttvéve úgy hívják, hogy mélységes csend.

Anna: Ez nagyon szép.

Hegedüs: Csend.

Anna: És maga nőtlen?

András: Legényember vagyok, igenis. Édesanyámmal vagyok.

Anna: Ah igen. És milyen az édesanyja?

András: Korán őszült nagyon. Olyan édes, édes fehér haja van. Mihez hasonlítsam? Olyan, mint a kenyér. Vagy mint az anyaföld.

Anna: És állatai vannak azon a tanyán?

András: Van, kérem szépen, három lovam. Két igás és a belső istállóban egy háta. Van két tehenem. Meg egy házörző pulim.

Anna (*izgatottan*): Baromfi van?

András: Egész udvarra való.

Anna: Ó... kis kacsá is... és egészen apró csirke... és kotlós...

András: Igenis grófnő, az mind van...

Hegedüs (*énekel*): Falu, falu, kerek falu...

Merva (*félhangon leinti*): Most várjál. Ez mind jó lesz a regényembe.

Anna: És miért nem nősül?

András (ránéz, szünet): Mert nem találtam olyat, akiről a nőülés eszembe jutna. (*Elfordítja fejét, maga elé néz.*) Vagy ha van olyan, akkor nem merek ránézni. (*Anna is maga elé néz. Szünet.*)

Merva (félhangon): No ebből elég! Halljuk a szónokot!

Mind: Halljuk!

Merva: (*Átnyúl és megkopogtatja András vállát, az felnéz. Int Andrásnak, hogy szónokoljon.*)

András (azonnal feláll): Méltóságos grófnő, mélyen tisztelt uraim! Illetékes helyről figyelmeztetés érkezett az én paraszti tudatlanságomhoz, hogy az etikett szabályai szerint nekem fel kell szólalni. Szót fogadok. Felálltam. Rettenetes nehéz a szívem. Tudom, hogy akik itt vannak, mind végtelenül jók és kedvesek hozzám. Még talán azt a szót is merhetném használni, hogy szeretnek engem...

Hegedüs (őszintén): Én bizonyisten szeretem.

Kondor: Szavamra mondom, én is. (*Ez is őszinte.*)

Merva: Nagyon kedves. (*Az asztal alatt már forralják a tréfát, orvul gyufát tartanak egy-egy pezsgősdugó alá, hogy jó kormos legyen.*)

András: Hát én szónoklathelyett valami furcsát mondok. Akik ma itt engem életemben legboldogabbnak látnak, azok látnak életemben legboldogtalanabbnak. Rhédey Anna grófnő öméltóságára emelem poharamat.

Hegedüs: Tust! Dörömböl az asztalon. A többiek is dörömbölnek, kacagnak, éljeneznek. Mind koccintanak Annával.)

Bányász (benyit): Szálem alejkum. Jó helyen járok, úgy látom.

Kondor: Rossz helyen jár, tisztelt uram, mi önt nem ismerjük.

Bányász: Édes egy Jenőkém, sajnálsz a sze-

gény vándortól egy pohár pözsgét? (*Annához, kezet nyújt.*) Pardon. Bányász.

Kondor: Megörültél? Mi az, hogy „pardon, Bányász”? Tudod, hogy kivel van dolgod?

Hegedüs (*Annához*): Méltóságos grófnő, ne ítéljen meg bennünket egy ilyen neveletlen fráter után. Engedje meg, grófnő, hogy Bányász álhirlap-író urat bemutassuk.

Anna: Örvendek.

Bányász (*elhülve Mervához*): Édes egy Gézám, ez komoly? (*Megszeppenve leül.*)

Merva (*már bekormozott ujjal*): Igenis, komoly. Hogy lehet ilyet kérdezni? Én nem is tudom, miért nem tegeződünk mi egy ilyen kedves barátunkkal. (*Kedveskedve megleggyinti András arcát, a korom nyoma erősen ott marad.*) Szervusz komám.

András (*hálásan*): Szervusz. (*Koccint a többiekkel is.*) Szervusz. Szervusz.

Hegedüs (*Andráshoz*): Megjegyzem, sok minden van ebben a huncut koponyában. (*Újabb kormozás.*)

Merva (*Koppányhoz*): Hát te, túzok, mit gunnyasztasz? Mért nem iszol? Itt volna egy kis pizok. Hogy lehet valaki ilyen Savanyú Józsi?

Koppány: Na, most már elég volt. Ne legyetek közönségesek. (*A röhögés lankad. Elhelyezkednek.*)

András (*csodálkozva*): Közönségesek? Mért közönségesek?

Anna: Hagyja kérem, igenis közönségesek.

Hegedüs: Csakugyan sok egy kicsit. (*Hal-kan Kondorhoz.*) Azt hiszem, elég volt. (*Azok bólintanak.*)

Koppányné (*belép*): Jó estét.

András (*nyájasan*): Kezeit csókolom, nagyságos asszonyom. (*Koppányné ránéz. De mielőtt bajt csinálhatna, férje közelép.*)

Koppány: Grófnő, engedje meg, hogy megösmertessem a feleségemmel.

Koppánné (*ránéz Annára, ránéz férjére, megérti, hogy ebbe bele kell mennie. Kezetnyujt Annának*): Jóestét, grófnő.

Anna (*remegő hangon, nagyon idegesen*): Kezét csókolom, nagyságos asszony.

Koppány (*komolyan, kedvetlenül*): Ne kérdezz semmit, fiam, ülj le. Mi volt a cikkel?

Koppánné (*leül*): Nem kellett neki. Vitatkoztunk. Nagyon felidegesített, a végén összeveszttem vele.

Koppány: Szóval, nincs pénz. Na, ezt jól megcsináltad.

Bányász: Ez az én formám, édes egy Józsi-kám. Kérni akartam tőled.

Koppánné: Itt a kézirat. Mit csináljak vele?

Koppány (*Megütögeti az asszony kezét*): Nem baj fiacskám, nem baj. Elfáradtál, mi? (*Az asszony vállat von, legyint.*)

Hegedüs (*Koppányhoz*): Kérlek, ha bajban vagytok...

Koppány: Nem kell. Én terád most haragszom.

Bányász: Kérlek, én nem haragszom.

András: Jaj Istenem, csak nem én vagyok most az oka valaminek? Itt mindenki olyan jó hozzám... én nem venném a szívemre, hogy...

Anna (*kínzottan*): Hallgasson. (*András megütődve ránéz.*) Kérem, hallgasson.

Hegedüs (*vállat von*): Én nem akartam bántani senkit. Tréfálni sem szabad már? (*Elmegy.*)

Kondor: Halló, Miklós! Egy pillanatra! (*Utána megy.*)

Bányász: Édes egy Miklóskám, gyönyörű poentöröm, apuskám! (*Kisiet utánuk.*)

Merva: Pardon, egy pillanatra. *(El.)*

András: Én ebből egy szót sem értek. Mi lelt benne titeket? *(Koppánynéhoz.)* Nagyságos asszonyom, mi volt ez?

Koppány: Én nem tudom kérem, mi történt itt, engem ne kérdezzen.

András *(Annához)*: Grófnő kérem, mi van itt?

Anna *(remegve)*: Ne kérdezzen, nem tudom.

András: Nekem ez nagyon rossz. Mint mikor... mikor hirtelen felleget kap, aki... az arcát behúnyott szemmel a nap felé tartja... *(Annára néz, hosszasan.)* A nap felé...

Géza *(belép és Andráshoz megy)*: Fizetni, kérem, igenis.

(Kondor szégyenkezve menekül.)

András: Tessék?

(Misi is bejött, ott áll, vigyorog.)

Géza *(nyújtja a számlát)*: Nyolevanhat korona kilenctven fillér.

András: Én... de én... én úgy tudtam, hogy... *(hülyén nevet)* kellemetlen eset... de nem baj, annyi éppen lesz...

Anna *(hirtelen felzokog)*: Ez rettenetes kegyetlen dolog, ezt nem lehet kibírni. *(A tízkoronás pénzdarabot odavágja az asztalra és hangos zokogással elfut.)*

András *(felugrik)*: Grófnő! *(Rohanni akar, kétségbeesve, fájdalmasan kiált.)* Grófnő!

Koppány *(odaugrik, lenyomja)*: Maradj, kérlek. *(Gézához.)* Menjen innen, kérem.

Géza: Kérem... Hegedüs szerkesztő úr... még mikor tetszettek jönni... *(Vigyorog.)*

Koppány: Menjen innen... és hozzon egy vízbemártott törülközőt.

Géza: Tessék?

Koppány: Nem érti? Rohanjon!

Géza: Igenis. *(Kisiet, Misi utána.)*

(*Koppány int az asszonynak, hogy ne kérdezen semmit.*)

András: Mi volt ez, kérlek? Idevágott tíz koronát és sirva elrohant. Mi ez?

Koppány (*jóságosan*): Kérlek, ezek között a grófkisasszonyok között sok a hisztériás. Nem nekünk való fajta, megértetted?

(*Géza jön a vizes törülközővel. Székre teszi.*)

Koppány: Te is ittál egy pár pohárral. Most megtanulsz tőlem valamit. Mindjárt jobban fogod magad érezni és el fogod felejtteni ezt a csúnya estét. (*Közben a kormot letörli.*) Így ni.

András: Igen, ez jól esett.

Koppány (*az asztal innenső oldalán kifelé fordít széket*): Na, most ülj ide. (*András leül.*) Azzal a számladologgal ne törődj, az félreértés volt. Hegedüs mindnyájunkat meghívott vacsorára. A vacsora rég ki van fizetve. Ezt a grófnő is jól tudta.

András: Igen. Milyen édes volt. Milyen kimondhatatlanul édes volt.

Koppány: Igen. Nagyon édes volt. Felejtse el.

András (*felüti a fejét*): Ezt? Elfelejtteni? Soha.

Koppány: Majd lent a tanyádon elfelejtet. Menj szépen haza és ne igen gyere Pestre.

András (*megütődve*): Hát nem vagyok tehetséges? Hiszen azt mondtátok, lángész vagyok!

Koppány: Mondd, fiam, hiszed te, hogy én őszintén megszerettelek?

András (*ránéz, csendesen elmosolyodik, majd nem mint egy nő*): Hiszem.

Koppány: Hát lehet egyetlen vers után bárkiről elmondani, hogy lángelme?

András (*szünet után*): Hát igaz.

Koppány: Mondd, én híres ember vagyok? Tehetséges vagyok? Beérkezett?

András: Ó, de mennyire! Bár én tartanék ott.

Koppány: Na látod. Én ma nem tudom, mit adok holnap ebédre a gyerekeknek. Sok idő kellene, hogy elmagyarázzam neked az itteni irodalmi viszonyokat. Ezt engedd el.

Koppány né (sóhajt): Irodalmi viszonyok...

Koppány: Becsületszavamat adom, neked, hogy nem szabad feljönnöd Pestre. Halálos véték anyád ellen. Maradj lenn, s ha szabad időd van, írkJ. Pestről mondj le. (Erősen.) Pestről mondj le!

András: De... amit itt ezek az urak... (körülmutat) nagy vacsora... az én tiszteletemre... (Egyszerre.) Hova lettek?

Koppány: Hazamentek. Ez pedig, amit látsz, kártyanyereség. Akarsz kártyából élni?

András (ijedten, hevesen): Nem. Azt nem.

Koppány: Tehát mikor utazol?

András: Reggel hét órakor.

Koppány: Most fél kettő. Kísérjünk haza?

András: Jobb szeretnék még pár percig itt maradni. Elszívnék egy cigarettát.

Koppány: Ahogy akarod. Szervusz. (Kezét el nem engedve.) Nekem mindig írhatasz. A verseidet egyenesen nekem küldhetnéd. A magam kéziratát nem mindig tudom elhelyezni. A másét igen.

András: Hálásan köszönöm. Kezeit csókolom. (Bokázik.) Nevem Cseley... Ó... azt sem tudom már, hol a fejem.

Koppány né: Koppányék nagyon szeretik magát. Isten áldja meg. (Ketten el.)

(András kikíséri őket, erősebb a zene. András nyitva hagyja az ajtót. Visszamegy a főhelyhez. Felveszi a szegfűt, nézi. Vár. Aztán a távoli cigánnyal együtt dudolja): Adjon Isten szebbet, jobbat nálamnál, de énnékem csak olyat, mint te vol-

tál... *(Hirtelen sírva borul az asztalra. Jó darabig így marad.)*

G é z a *(bejön):* Zárunk, kérem.

(András nem szól, csak a válla mozdul.)

(Géza vállat von, eltűnik.)

(Még két pillanat, aztán a zene alatt a függöny legördül.)

Vége a negyedik képnek.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

ÖTÖDIK KÉP.

A szín ugyanaz, mint az első képben. Mikor a függöny felmegy, senki sincs a színpadon. Aztán Cseleyné lép ki a konyhaajtón. Látszik rajta, hogy nagyon ideges. Kitekint kutatva, fejét csóválja. Hátraszól.

Cseleyné: Teca te!

Teca (*kilép*): Igenis!

Cseleyné: Szaladj csak ki a ház elé, nézz végig az országúton.

Teca: Igenis. (*Kisiet.*)

Cseleyné (*kiált*): Gazsi!

Gazsi (*hangja hátulról*): Igenis!

Cseleyné: Jöjjön már, ne kiabáltasson annyit.

Gazsi (*hangja gyorsan közeledik*): Gyüvök már!

Cseleyné: Itt lehetne kéznél, mikor tudja, hogy milyen ideges vagyok.

Gazsi (*sietve belép hátul*): Mán engeggyen meg a tekintetes asszony, a jószág előbbrevaló!

Cseleyné: Ne vitatkozzon velem, nézze meg az ember. Még mindig nincs semmi?

Gazsi: Semmi.

Cseleyné (*haragosan legyint*): Eh, mit tud maga, vén haszontalan.

Gazsi: Tán én vagyok az oka, hogy az úrfi elkonsorgott? Emmán nem igazság. Ha nem gyün levél, pofon tetszik vágni a postást? Na ugyi.

Teca (*visszajön*): Az úrfi nem látszik sehun, de a doktor urat látom erre karikázni. Már a jege-nyéknél van.

Cseleyné: Jaj Istenem, talán az hoz valami hírt legalább. (*Gazsihoz.*) Magának semmit se mondott tegnap az úrfi?

Gazsi: Hiába kérdi a tekintetes asszony im-máron negyedszer, én megint nem mondhatok egyebet, mint hogy az úrfi én hozzám egy álló hete, mióta hazagyütt Pestrül, egy hangot is alig szólott.

Teca: Én hozzám se.

Gazsi: Hacsak aztat meg nem mondom a tekintetes asszonynak, amit a kutyának szólott az úrfi.

Cseleyné: Mit?

Gazsi (*komoran*): Hát bizony tegnapelőtt, mikor hazagyütt, oszt a kutya nagyon ugrosott örömébe, osztán odaugrott az úrfira, ameddig a lánc engedte, oszt a kezit akarta nyaldosni, akkor az úrfi azt mondta a kutyának: „Eriggy innen, mer megruglak!” Eztet a kutyának még sose mondta.

Cseleyné (*megütődve csóválja a fejét*).

Teca: Valaki rácsudálkozott a mi úrfinkra. Megigézték a városba, meg tetszik látni. (*Sír.*)

Cseleyné (*szigorúan*): Ne óbégass. Még az kell nekem, hogy itt nyafogjatok. (*Elpityeredik.*)

Izsák (*belép a kerékpárral*): Kezeit csókolom, Etelka néni. Mi van Andrissal? (*Kezében jókora kosár, amely üres.*)

Cseleyné: Ó Istenem, én meg azt hittem, hogy magától hallok ujságot.

Izsák: Hát nincs itthon?

Cseleyné: Nincs. Majd megbolondulok a kétségbeeséstől. Tegnap este bement a faluba. Még most sem jött haza. Azaz, hogy éjjel haza kellett jönnie, mert a lovát rendesen bekötötte az istállóba.

De aztán eltűnt. Az ágya érintetlen. Semmit sem tud róla?

Izsák: De igen, tudok, hiszen az este együtt voltunk.

Cseleyné: Együtt?! Jöjjön hamar, mondja hamar. (*Felhúzza a tornácra, rákiált Tecára*) Láss' a dolgod után! (*Gazsihoz*) Maga se lebzseljen itt. A jószág előbbrevaló.

(*Teca el a konyhába.*)

Gazsi: No itt van. (*Dohogva Izsákhöz.*) Csúnya világ van itt egy hete, doktor úr! (*Motyogva jobb hátul el.*)

Cseleyné: Na, lóduljon! (*Izsákhöz.*) Meséljen, mit tud Andrásról?

Izsák: Hát én ennyit tudok. Tegnap este bementem cigarettát venni a Hangyába, ott találom Andrist. Ő is cigarettát vett. „Szervusz, Andris!“ — mondom neki. Azt mondja: „Szervusz“. Rögtön láttam rajta, hogy füstölög belülről. Asszongya: „Gyere velem, pajtás, vigyázz rám, mert rettentő furcsa kedvembe vagyok, szeretnék embert ölni vagy felgyújtani a falut“. (*Cseleyné sírva fakad.*) Jól rá néztem, gondoltam, tán ivott ez az ember. De nem ivott, kérem, láttam. Hiszen nem is iszik soha.

Cseleyné (*könnyezve*): Soha.

Izsák: No éppen az. Hát gondoltam, vele maradok, lecsitítom. Mentünk a fogadóba, leültünk, rendelt egy félliter bort. De hozzá se nyúlt, én ittam meg az egészet. Hát aztán közben próbáltam a lelkére beszélni. Mondom neki, hogy „jó, jó, hát nem sikerült az irodalom, hiába jártál Pesten, nem olyan rettenetes dolog az, attól még firkálhatsz itthon, amennyit akarsz...“

Cseleyné: És mit mondott?

Izsák: Tessék csak várni. Semmit. Csak akkorákat sóhajtott, hogy a szélmalmot is el lehetett

volna hajtani vele, aztán azt mondja: „Hej komám, megette a fene az én életemet!” Semmi mást nem tudtam belőle kihúzni, hiába faggattam. Furesa fiú ez. Néha megköti magát és olyan zárkózott, hogy emberi hatalom egyetlen értelmes szót sem tud kivenni belőle.

Cseleyné: Igen, ilyen. És aztán?

Izsák: Aztán lett féltíz. Akkor rendelt pörköltet.

Cseleyné: Izlett neki?

Izsák: Nem. Megkóstolta, félretolta, én ettem meg az egészet.

Cseleyné (*nagy elégtétellel*): Másutt nem ízlik neki, csak itthon. Aztán?

Izsák: Aztán közben begyűtt a segédjegyző a dohányjövédéki beváltó tiszttel. Én már nagyon álmos voltam, gondoltam, ezek majd vigyáznak rá. Hazamentem. Hát aztán ma reggel hallom, hogy később még nagy dolgok történtek. Először is cigány vetődött oda és Andris éjjeli zenét húzatott a tanító kisasszony ablaka alatt. Aztán visszament a fogadóba. És kártyázott.

Cseleyné (*megdöbbenve*): Lehetetlen.

Izsák: De igen. Kártyázott. Nagy pénzben játszottak huszonegyet. Már lehetett úgy fél négy, mikor abbahagyták. Derengett. Hát azért jöttem, hogy utánanézzek, mi van vele.

Cseleyné: Nem tudom. (*Pityereg.*) Én már nem tudom, mit csináljak vele. Egy hete, mintha az eszét vette volna el a jó Isten.

Izsák: Tulajdonképpen nem nagyon értem az egészet. Mikor visszafelé utaztunk Pestről, nem tudtam vele beszélni, mert végig az egész úton aludt. Éjszaka sokáig fent maradt utazás előtt.

Cseleyné: Igen, pesti írókkal volt együtt.

Izsák: Ezt tudom én is, de többet nem. Azok törték le ennyire? Etelka néninek mit mond?

Cseleyné: Hát hogy nem sikerült semmi. Gondoltam: majd megnyugszik. Én már nem tudom, mit csináljak?

Izsák: Talán máshonnan fúj a szél. *(Cseleyné megütközve felnéz. Izsák izgatottan, kutatón.)* Talán szerelmes.

Cseleyné: Nem, azt nem hiszem. Mondta volna.

Izsák: Akkor az éjjel mért muzsikáltatott a tanítókisasszony ablaka alatt... ezt eddig sohasem tette...

Cseleyné: Maga azt képzei, hogy... *(megdöbben.)*

Izsák: Én azt képelem.

Cseleyné: Maga szereti azt a lányt?

Izsák: Nagyon nyomorult állapotban vagyok, Etelka néném. A feleségem nem akar válni. Minden hiába.

Cseleyné: Pedig maga elvenné Klárát?

Izsák: Azonnal. De így nem vehetem el. Andris azonban szabad. És elveheti. Akkor pedig én... én nem tudom, mit csinállok.

Cseleyné: Hallja Izsák, ezt maga olyan hangon mondta, mintha fenyegetné a fiamat.

Izsák: Könyörgöm, ne tessék azt méregetni, amit én mondok. Inkább magamat fenyegettem én, mint akárki mást. Könyörgöm, tessék Andrist megházasítani, mert én ezt nem sokáig bírom így. *(Kötör.)* Hát nincsen senki, aki hozzávaló volna? Csak ez az egy van, aki nekem kell? *(Vadul néz maga elé, fejét csóválja.)*

Cseleyné: Deiszen volna. Kiszemeltem én neki valakit.

Izsák *(riadtan)*: Kit?

Cseleyné: Ne féljen, nem a maga Kláráját. *(Tűnődik.)* Úgy látom, hogy mégis azt kell csinál-

nom. Idehozom azt a kislányt vendégségbe. Hátha valahogyan összeszoknak.

Izsák: Hozza, hozza, az Isten is megáldja.

Cseleyné (sóhaj): Ó Istenem, be nehéz az anya élete. (Szünet.)

Izsák: Hát majd meglátjuk, mi lesz. Menynyíért tetszik adni az idén a meggyet?

Cseleyné: Húsz fillérjével.

Izsák: Mert vennék egy kosárral.

Cseleyné: Szívesen. Menjen csak le a gyümölcsösbe és szedje tele.

Izsák (fogja a kosarat): De talán... Andrisnak ne tessék szólni arról, amiről beszéltünk. (Indul, megint megáll.) Különben mért ne? Akár magam is megmondom neki! Vagy különben mégse tessék! (Hátul el. Cseleyné utána néz. Gondolkozik.)

Cseleyné: Gazsi! Gazsi!

Gazsi (elősiet): Itt az úrfi?

Cseleyné: Dehogyan van, dehogyan van. Hanem idefigyeljen. Úgy ossza be a maga munkáját, hogy esetleg elutazok egy napra.

Gazsi: Elutazik a tekintetes asszony? (Fejét csóválja.)

Cseleyné: Elmegyek Bonyhádra és vendéggel jövök vissza. Úgy intézzon mindent.

Gazsi: Igenis.

Cseleyné: És nézzon ki az országútra, nem jön-e az úrfi. (Ugyanekkor az istállóépület tetején levő padlásajtóban megjelenik András gyűrött arcával, tele szénával. Jön le a létrán.)

Gazsi (megy kifelé): Régóta nem volt itt ilyen jövés-menés.

Cseleyné (felsikolt): Andris!

András: Kezitsókolom. (Leveri magáról a ráragadt szénát.)

Cseleyné: A jó Isten áldjon meg, hát van neked lelked? Olyan beteg lettem miattad az izga-

lomtól, hogy mingyárt lefekhetem az ágyba. Hol voltál?

András: Hol lettem volna? Itthon voltam.

Cseleyné: A szénában aludtál?

András: Ott hát. Az éjszaka féltem, hogy felébredsztelek, ha zörgök.

Cseleyné: Teca!

Teca *(megjelenik, sikolt)*: Az úrfi!

(András felment a tornácra, leül.)

Cseleyné: Ne tátsd a szád, töltsél hamar kávé az úrfinak. *(Teca el a konyhára.)* Előbb egyél, aztán öltözz át.

András: Át is öltözöm. Fene meleg van odafenn. Arra ébredtem fel, hogy majd megfullok. *(Kinyitja nyakán az inget.)*

Cseleyné: Azt akarom neked mondani fiam, hogy elutazom.

András: Elutazol? Hová?

Cseleyné: Bonyhádra.

András *(türelmetlenül)*: Mama! Nekem azt a lányt ide ne hozd, mert én nem maradok vele egy fedél alatt. Már régóta fenyegetsz vele! De én is elég régóta mondom, hogy nem kell se testemnek, se lelkemnek! Csak azért hozod ide, hogy ellenemre tegyél?

Cseleyné *(csendesén)*: Micsoda hang ez, édes fiam?

András: Bocsánatot kérek. Nagyon ideges vagyok.

Cseleyné: Egy hét alatt több fájdalmat okoztál nekem, mint eddig egész életed alatt. Tegnapelőtt bevágtad az ajtót.

András *(vállat von)*: Nekem jobban fáj. Nem vagyok eszemnél.

(Teca hozza a kávé.)

Cseleyné *(elveszi tőle)*: Add ide. *(Ő adja a kávé a fiának. Aztán Tecához.)* Az úrfi megfür-

dik. A gumikádat merd tele vízzel. Melléje egy fazék forróvizet.

Teca: Igenis. De akkor tessék kifigyelni a konyhára.

Cseleyné: Ne taníts lányom, mert szájonkaplak. (*Teca el, a továbbiak alatt látni, amint félkezeiben rocskával, másik kezében forró vízzel bemegy a lakásba.*) Mondd meg nekem rendesen, mi bajod. (*András hallgat.*) Az éjjel muzsikáltattál ennek a Klárának az ablaka alatt. Szóval mégis szerelmes vagy.

András: Szerelmes. (*Élénken.*) De nem Klárába! És az, akibe szerelmes vagyok, nem lehet soha az enyém.

Cseleyné: Férjes asszony?

András: Ó dehogy. Eladó lány. De nem nekem eladó. Majd elveszi valami herceg, vagy eféle.

Cseleyné: Miért? Hiszen nemesember vagy. Nem jó az én fiam akárkinek?

András: Nem, drágám, nem. De belátom. Én vagyok kötni való örült, hogy rá mertem nézni. Éppen így akár a holdvilágba is beleszerethettem volna.

Cseleyné: Dehát beszélj már. Ki az?

András: Gróf Rhédey Anna.

Cseleyné: Kicsoda?

András: Na látod. (*Tűnődve.*) Milyen szép neve van. Gróf Rhédey Anna. (*Az ég felé tárja két karját.*) Hej, hiszen ha csak egyszerűen Rhédey Annának hívnák! Ha csak valami olyan Annuska volna.

Cseleyné: Miket beszélsz te itt, fiam? Hogy kerültél te össze ilyen társasággal?

András: Grófkisasszony, dúsgazdag, palotában lakik. Finom, előkelő lelke van. Szereti a szép verset. Az írókat pártolja. Engem a pesti írók mu-

tattak be neki. Együtt vacsoráztam vele. Mama, én ebben az életben más nőre nézni sem tudok.

Cseleyné (*nézi, fejét csóválja*): Rhédey, Rhédey... Hiszen az a Rhédey-familia, amelyik rokon volt az angol királlyal, már kihalt.

András: Amint látod, nem halt ki. Hiszen mondom, hogy ott ültem mellette.

Cseleyné: És milyen az anyja? Beszélj róla. Mindent mondj el.

András: Az anyja nem volt ott.

Cseleyné: Az anyja nem volt vele? Társalkodónővel jött?

András: Ugyan. Dehogy. Egyedül jött.

Cseleyné: Egyedül? Elengedték este férfiakal kocsmába egyedül? Miféle grófkisasszonnyal jöttél te össze, fiam?

András: Jaj, mamám, hát tudod te, milyen egy modern arisztokrata lány.

Cseleyné: Hát én csakugyan nem nagyon ismerem az életmódjukat. Te persze egyszerre olyan nagy grófi szakértő lettél. (*András sértődötten mondani akar valamit.*) Jó, jó, nem akartalak megbántani. (*Megfogja fia asztalon nyugvó kezét.*) Dehogy bántalak, hiszen a szívem minden erejével nyugtatni szeretnélek. Azt mondd, Rhédey grófnő. Hm. És azok az urak mutattak be neki, akiket említettél?

András: Azok. De ne emlegesd őket. Nem akarok azokról sem hallani.

Cseleyné: Bántottak?

András: Nem. Dehogy. Roppant jók és kedvesek voltak hozzám. Valósággal ünnepeltek. Csak egy volt köztük, aki kegyetlenül megmondta az igazat és felvilágosított. Egy Koppány nevű. Koppány József. Az magyarázta meg, hogy Pesten nekem nincs keresnivalóm.

Cseleyné: Koppány!

András: Mama! Én úgy kínlódom, hogy szeretnék beleharapni az öklömbe. És nem tudom, mi lesz velem.

Cseleyné: Hát ez nem is maradhat így, fiam. Tönkremész egészen, ha ez így megy tovább. Hallom, mikor nem tudsz aludni. Dobod magad az ágyban. Sóhajtasz. Áthallatszík a szobámba. Egy hete én sem alszom semmit.

András: Ahogy én. Már félek, hogy megkeveredett az eszem. Tegnap egész éjjel azon spekuláltam, hogy hátha valami hihetetlen csuda történik és Ferenc József azt a családot megfosztja a grófi rangjától. Volt már ilyen a történelemben. A vagyonát is elkobozták az ilyennek. Akkor... felmenni Pestre... minden áron megkeresni. „Szegény vagy, megalázott vagy, gyere velem, ne kérdezz semmit! *(Felhördül, fejét nyomkodja, arcát marcangolja.)* Örült vagyok, örült vagyok.

Cseleyné: Hát én ezt nem is hagyom így, majd én elintézem.

András *(keserűen nevet)*: Persze. Most akard nekem azt a bonyhádi lányt idehozni. *(Gúnyosan.)* Szorgalmas, takarékos. Jól tud stoppolni, a befőzéshez is ért. Ha idehozod nekem, kiszaladok a világból.

Teca *(kilép)*: Az úrfi fürdője készen van.

András: Eredj innen, mert agyonütlek. Te is nő vagy.

(Teca ijedten a konyhába fut.)

Cseleyné: Eredj fiam fürödni, de vigyázz, mert nagyon ki vagy melegedve, meg ne fázz.

András: Csalánba nem üt a ménkü.

Cseleyné *(Mozdulatlanul töpreng, aztán hirtelen elhatározza magát)*: Teca! *(A lány megjelent.)* Szaladj, Gazsinak mondd meg, hogy a Mirzát fogja be a szekérbe és készüljön, mert bevisz a vasúthoz. De lóhalálában siessen. Hány óra? *(Fel-*

néz az égre, a nap állására.) No hiszen, még van idő. És most csomagolok.

(Teca hátul elsiet, Cseleyné a középső ajtón be a házba.)

(A szin egy pillanatilag üres; nagy csend, sokféle állatzojossal. Gazsi besiet, bemegy az istállóba, kihozza a lovat.)

Gazsi: Hóhahó! Elment az eszed, te? (Viszik felé a kötőféknél fogva.) Majd pofonütlek jobbról-balról, csak kapkodd a fejedet. (Eltűnik.)

(Klára belép balról, körülnéz, felmegy a konyhaajtóhoz, benéz, megint körülnéz, nem lát senkit, előre jön, leül jobb elől a lócára. Rágyújt.)

Izsák (jön hátulról, hozza a meggyel teleszedett kosarat, körülnéz, megszólal:) Etelka néni! (Nem kapván választ, még jobban körülkémlel, meglátja Klárát.) Á, kit látok.

Klára: Jó napot.

Izsák (odajön, leül mellé): Egyetlen napig sem tudsz meglenni nélküle, mondd?

Klára: Én szabadon jövök-megyek, ahova nekem tetszik.

Izsák: És folyton csak ide tetszik, mi?

Klára: Éjjeli zenét adott. Azt illik megköszönni.

Izsák: Rendben van. De majd én se hallgatók! Majd én is megköszönöm neki: „Köszönöm, kedves Andris, hogy olyan szépen muzsikáltattál nekünk. Mert tudd meg, hogy...”

Klára: Ha nem hallgat rögtön, megfojtom.

Izsák: Az jobb is volna. Vége lenne minden szenvedésesemnek. (Durván megfogja a kezét.) Még mindig nem mondott le erről az emberről? Akkor mért őrjít meg?

Klára (vállat von): Mit tudom én! Talán gonoszsgából! Hitványságból. Mindegy. Magam sem tudom.

Izsák: Az ember megborzad magától. Kicsoda maga?

Klára: Vigyázzon, mert megmondom.

Izsák: Kicsoda?

Klára (*ránéz nyugodtan*): Gróf Bautzen Klára vagyok, a híres sikkasztó Bautzen grófnak a lánya.

Izsák (*dühösen elfordul*): Ugyan kérem, hát nem lehet magával komolyan beszélni?

Klára: Ugy-e, hihetetlen? Pedig az vagyok.

(*Gazsi hátul belép, ostor a kezében, felmegy a tornácra, de a középső ajtó éppen nyílik, kilép rajta Cseleyné, kezében viseltes útitáska, kendő. Teca kilép, odafut, átveszi a holmit.*)

Gazsi: Ippen szólni akartam a tekintetes aszszonynak, hogy mehetünk.

(*Ezek a lócánál felállanak.*)

Cseleyné (*Tecának*): Az úrfinak megmondod, hogy hirtelen elutaztam és csókoltatom, sietek mennél hamarabb vissza. Aztán vigyázz mindenre és becsüld meg magad. Ha a kockacukornak híjja lesz, megpofozlak.

Klára: Kezeit csókolom, Etelka néni.

Cseleyné: Hát te itt vagy? Nem is tudtam. Ne haragudjatok, nagyon sietek. Izsák, a gyümölcs árát majd adja oda a fiamnak. (*Gazsiékhoz:*) Igyekezzünk, szedje a lábát. (*Hárman eltűnnek.*)

Vége az ötödik képnek

HATODIK KÉP.

A szín annak a tabáni háznak udvarát ábrázolja, amelyben Csoklyáék laknak. A fenék itt is a lakóház homlokzata, de tornác nélkül. Csoklyáék itt bérben laknak, a háztulajdonos, Pintér úr, kezelőtiszt a kereskedelmi minisztérium segédhivatalában. Pintér úr a kicsiny ház balfelén lakik egyetlen szobát, ennek ajtaja az udvarról nyílik. Csoklyáék egyszobakonyhát laknak, egyetlen bejáratuk a konyhaajtón vezet be. Nekik két ablakuk van. Pintér úrnak egy. Az udvart jobbfelől kúszóbabbal befuttatott tűzfal határolja, balfelől pedig közönséges deszkapalánk, amelyen túl tág kilátás nyílik a Gellérthegy felé. Látni a citadellát s azon jóval innen a tabáni dombot, akkor még le nem bontott házikóival és görbe uccáskáival. Az udvar igen tiszta, virágágyra nincs hely, de két dézsában álló oleanderfa eléggé üdíti a látványt. Csoklyáék ablakaiban muskátli, Pintér úr saját ablaka virágtalan. Mikor a függöny felmegy, csak Pintér úr van a színen. És pedig saját ablaka előtt üldögél kis asztal mellett és egyedül sakkozik, még pedig nagyon élénken. Fejét csóválja, vilámgyorsan ráugrik egy ötletre, majd csaldódottan fejét rázza, felkel, pár lépést tesz mély gondolatokba merülve, hirtelen futva indul vissza az asztalhoz és megteszi a győzelmes lépést. Kissé kéjeleg diadalában, majd lesepri a figurákat, jegyzeteket húz elé s azokból felállítja az új hadállást. Ujra kezdi nagy-töprengve a küzdelmet. Most nyílik a kapu, amely a deszkapalánk és a házfal között van balról. Belép Koppány és kutatva körülnéz, majd beljebb lép és helyet ad Cseleynének.

Koppány: Jó estét kívánok (Választ várva megállanak, de válasz nincs. Pintér úr meg sem

moccan. Koppány közelebb lép hozzá. Hangosabban:) Jó estét kívánok, bocsánatot kérek... *(Vár, semmi válasz. Még közelebb lép és megérinti Pintér úr vállát.)* Bocsánat... *(Az egész képen végig olykor távoli villamoscsengő.)*

Pintér *(felpillant, a saktábla mellé nyúl, hallócsövet vesz fel az asztalkáról és a füléhez illeszti):* Tessék.

Koppány *(bele a hallócsőbe):* Bocsánatot kérek, Csoklya urék itt laknak?

Pintér úr: Itt laknak. De nincs itthon senki. *(Már le is teszi a hallócsövet, tovább sakkozik. De Koppány megint megérinti. Ő megint veszi a hallócsövet.)* Na, mi az, kérem, tessék.

Koppány: Kérem, mi szeretnők Csoklya urékat megvárni. Lehetséges?

Pintér úr *(jobbra mutat):* Az az ő felük. Ott tessék várakozni. *Az udvar balfelére mutat.)* Itt én lakom. *(Elteszi a hallócsövet és nem törődik velük.)*

Koppány: Hát akkor itt várni fogunk, kedves néni. Arra a padra le is telepedhetünk. *(Udvariáisan megvárja, míg Cseleyné helyet foglal.)*

Cseleyné *(leül):* Itt lakik az a grófkisasszony, aki az írókkal barátkozik?

Koppány: Az a grófkisasszony elég szerény körülmények között él.

Cseleyné: Azt látom. Miféle grófkisasszony az?

Koppány: Hát... látom, nem kertelhetek tovább: az a grófi rang kissé bizonytalan.

Cseleyné: Úgy. Szóval maguk valakivel bolonddá tartatták a fiamat.

Koppány: Valahogy úgy volt. *(Gyorsan.)* De ne tessék rosszat gondolni, kedves néni, igazán csak ártatlan móka volt az egész.

Cseleyné: Ki ez a lány?

Koppány: Most már megmondom pontosan. Kis színésznő.

Cseleyné (*keresztet vet*): Jézusmáriám! Mit csináltak maguk az én fiammal? Mit csináltak vele?

Koppány: Ne tessék megijedni, nagyon rendes kis gyerek ez, egy színházi tűzoltónak a lánya. Hiszen tetszett hallani a szerkesztőségben, mikor a budai színháztól megkérdeztem a Csoklya tűzoltó címét. A leányt Csoklya Annának hívják. Most itt vagyunk. Magam sem jártam itt soha.

Cseleyné: És ki találta ki ezt a gyönyörű tréfát, hogy a fiamat ilyen komédiás népséggel elbolondítsák?

Koppány: Nem én találtam ki. Őszintén szólva, únom is az ilyen gyerekségeket. Meg aztán a fiát őszintén megszerettem, eszem ágában sem lett volna nevetségessé tenni. Sőt igyekeztem kinyitni a szemét, hogy hiábavaló légvárak után ne fusson.

Cseleyné: Igen, ezt említette a fiam. (*Nézi*.) Magáról el is hiszem, kedves öcsém, hogy igaz ember. De a többiek! Miért akarták nevetségessé tenni a fiamat?

Koppány: Ezek az én fiatal kollegáim olyanok, mint a kölyökkutyák hancúroznak, lármáznak, szeleskednek. Túlságosan sok bennök a természet. Tessék elhinni, nem rosszak ezek, csak vásottak. Akkor is nagyokat nevetnek, ha az ő rovásukra megy a tréfa. A lelke mélyén derék, jó fiú ez valamennyi.

Cseleyné (*fejét rázza*): Ne védje őket. Ismerem én ezt a nyegle városi ficsúr-fajtát. Van valami, amit ezek tisztelnek?

Koppány (*komolyan*): Van. A mesterségük. Azt tisztelik.

Cseleyné (*habozva néz rá*): Azt tisztelik?

Koppány: Mondom. Az írás olyan nekik, mint a templom.

Cseleyné (*magában*): Színésznő. Uram teremtöm. (*Haragosan.*) Ha éjfélig itt kell ülni, én akkor is megvárom. Holnap reggelig várok. Az ilyenféle ügyis biztosan reggel jár haza.

Csoklyáné (*fejkendő, vézna kis tabáni asszony, belép a kapun, csendesen sír, zsebkendőbe fújja az orrát, mögötte jön Anna. Meglátja az ideget, meglepetve*): Ki van itt? (*Ezek izgatottan fel pattannak.*)

Anna: Koppány. Ez egy szerkesztő úr.

Koppány (*előlép, bemutatkozik*): Koppány József vagyok. Jó estét kívánok. (*Annához.*) Jóestét, kislány. Itt van Cseley Andrásnak az édesanyja.

Anna (*kitörő örömmel*): Az édesanyja! (*Gyorsan Cseleyné felé indul, de látva annak merev arcát, félúton visszatörpan és félénken mondja.*) Kezeit csókolom.

Csoklyáné (*síró hangon*): Kezicsókolom. Vasalás miatt jött a nagysága?

Cseleyné: Hogy-hogy vasalás miatt?

Csoklyáné: Mert én, kérem szépen, házakhoz járok vasalni és gondoltam, hogy ajánlotta valaki a címemet a nagyságának...

Cseleyné: Nem. Én vidékről jövök. Látni akartam a grófkisasszonyt.

Csoklyáné (*önkéntelenül lányához húzódik*): Kezicsókolom, miért tetszik gúnyolni a gyerekeket? (*Kis szünet.*) Éppen most, mikor olyan nagy bánatom van miatta?

Cseleyné: Mi bánata van miatta?

(*Csoklyáné nem felel, zsebkendőbe temeti az arcát.*)

Anna (*félénken*): Doktornál voltunk. Kezicsókolom. Kezdődő tudósúcsom van.

Csoklyáné (*sírva, csendesen*): Most ott kell neki hagyni a keresetét. Ó, édes Uramisten, be meglátogattál. (*Más hangon.*) Hát nem vasaltatni tetszik?

Anna (*idegesen*): De mama, hát nem érted? Annak a vidéki költőnek az édesanyja, akiről annyit... (*megakad*) akit említettem neked.

Cseleyné (*sokkal szelídebben*): Igen, annak vagyok az édesanyja. (*Csoklyánéhoz.*) Nem akarok én semmi rosszat, lelke, csak Pesten jártomban gondoltam, hogy beszélgetek a lányával, akiről a fiam annyit... (*megakad*) akit a fiam említett nekem.

Anna (*nem bír magával*): Említett?

Cseleyné: Igen. (*Csoklyánéhoz.*) Hát ne zavartassa magát, kedves Csoklyáné asszony, mi majd itt elbeszélgetünk vagy tíz percet. (*Koppányhoz.*) Magának is megköszönöm a szíves kalauzolást, kedves öcsém.

Koppány: Én is úgy látom, hogy befejeztem a magam dolgát. (*Kezetcsókol.*) Melegen üdvözlöm a fiát, kedves néni. (*Csoklyánéhoz.*) Isten áldja meg. Ne sírjon, nem lesz olyan komoly az a baj. (*Megüti az Anna vállát.*) Isten veled, kislány. (*Elsiet.*)

Csoklyáné: Hát akkor nem tetszik haragudni, ha a dolgom után látok?

Cseleyné: Dehogy, dehogy, nem akarnék én feltartani senkit.

Csoklyáné: Vasaltatni nem tetszik?

(*Csoklyáné a lábszőnyeg alól kulcsot vesz elő, kinyitja a konyhaajtót, bemegy.*)

Pintér úr (*hátraszól*): Megjegyzem, Csoklyáné most már nemsokára jönni fog. (*Hátranéz.*) Ja? Jól van. (*Tovább sakkozik.*)

Cseleyné: Ez miféle furcsa bogár? (*Leül.*)

Anna: Ez Pintér úr, segédhivatali kezelőtiszt

a minisztériumban. Az övé a ház. Mi csak bérben lakunk. Kétszáznegyven koronát fizetünk.

Cseleyné: Ejha! Kétszáznegyven korona készpénz. Az elég sok.

Anna: Igen, de a mama vasalni jár és én is keresek és valahogy megvagyunk.

Cseleyné: A kisasszony is keres. Ugy. (*Él-lel.*) És mennyit keres?

Anna: Eddig havi ötven koronát kerestem, mert télen a Király-színházba vagyok, de most... (*sóhaj*) most ezt elveszítem, mert a doktor azt mondta, hogy nem szabad dolgozni.

Cseleyné: Dolgozni? Hát mi az a nagy munka?

Anna: Délelőtt próba van, keziccsókolom és a táncok néha nagyon nehezek, folyton kell dolgozni tíz órától két óráig, néha még tovább is, és este mindig előadás, az nagyon nehéz és fárasztó, mert az nyolc-kilenc óra nehéz munka naponta, kivéve vasárnap.

Cseleyné: Igen, akkor szünet van.

Anna: Nem, keziccsókolom, akkor délutáni előadás is van, akkor még több. De ez nem volna baj, én szívesen dolgozok. Csak hogy most ez nagyon nagy baj, hogy nem szabad dolgoznom, én nem is tudom, mi lesz, a mama már nem tud többet vasalni, mint most...

Cseleyné (*még mindig ridegen*): Hát mi is van azzal a betegséggel, hogy van az?

Anna: Igen, mert gyakran volt lázam és most már muszájtott elmenni az ingyen rendelésre a Poliklinikára és ott alaposan megvizsgáltak és még át is világítottak. Kezdődő tüdőcsúcshurut. Itt fent balról. De egyáltalában nem súlyos, csak a mamának olyan természete van, hogy hamar megijed és nagyon könnyen sír. A doktor azt mondta, hogy erősen kell táplálkozni és sokat feküdni és fő a

levegőváltozás és néhány hét alatt én teljesen rendbejövök. (*Kis szünet.*) Kérem szépen... hogy van... Andris?

Cseleyné (*ránéz*): Majd róla aztán beszélünk. Most a betegségről van szó. Maga most fáradt?

Anna: Igen, keziccsókolom, elég fáradt vagyok. Nem akartunk villamosra költöni, gyalog jöttünk.

Cseleyné: Hát akkor mért nem ül le, ha fáradt, micsoda könnyelműség ez?

Anna: Igenis. (*Óvatosan, jó messze Cseleynétől leül.*)

Cseleyné: Nahát. De ha így állunk, mi lesz mindazzal, amit az orvos rendelt?

Anna (*vállat von*): Majd a jó Isten segít valahogy. (*Megint vállat von.*) Én nem is tudom...

Cseleyné: Hát nincs senki, valami támogató, vagy valami gazdagabb ismerős...

Anna (*egyszerűen*): Nem, keziccsókolom, nekem nincs barátom. Azt a mama nem is engedné.

Cseleyné: De hát én azt hallottam, hogy így... színháznál... (*Határozatlan gesztust tesz.*)

Anna (*természetesen*): Hogyne, keziccsókolom, a karban sok lánynak van barátja. De nekem nincs.

Cseleyné: És valami udvarló vagy kérő... vagy eféle...

Anna: Nem, keziccsókolom, nekem még nem volt senkim. Én eddig nem... nem voltam szerelmes.

Cseleyné (*közben erősen figyel*): Ugyan... színháznál olyan könnyen megy a csókolózás...

Anna: Hát elég könnyen, az igaz, de én még nem is csókolóztam. (*Kis nevetéssel, úgyszólván bocsánatkérően.*) Én tudom, hogy ez furcsa, de én nem tehetek róla (*Nevet.*) A színháznál mindig csúfolnak is...

Cseleyné: Mivel csúfolják?

Anna (*nevet*): Egy szerkesztő találta ki. Hogy engemet nem úgy kell hívni, hogy Csoklya Anna, hanem francia nevem van, úgy hogy Csoklya Szűzanna...

Cseleyné: Kérem, én nem szeretem az ilyen trágár beszédet.

Anna (*nagyon megijed*): Bocsánatot kérek... én igazán... ezt nem én mondtam... ezt egy szerkesztő találta ki...

Cseleyné: Hát, szóval, ha így áll a dolog, akkor mi lesz azzal a bőséges táplálkozással? (*Anna vállat von.*) Gyere idebb, hadd nézzelek. (*Anna gyáván közelebb ül. Cseleyné mustrálja.*) Mutasd a karodat. (*Megfogja.*) Na, elég hitványka vagy. És ez a két sőtartó a melleden. Nem táplálkozni kellene neked, hanem istenigazában zabálni. Hurkát, töltött káposztát, sok gyúrt tésztát. És sört inni. (*Innen kezdve igen lassan sötétedni kezd.*)

Anna: Én a sört nagyon szeretem.

(*Pintér úr feláll, nagy zajjal besöpri a figurákat a skatulyába.*)

Cseleyné (*összerezzen*): Mi ez?

Anna: Olyan, mint az óraütés. Mindennap ebben a percben fejezi be. Most bemegy a zöld kabátért. Akármilyen meleg van, felveszi és elmegy sétálni. Pontosan húsz percet sétál. De én akkor már régen nem vagyok itthon. Csak ha szabad estém van.

(*Pintér úr bemegy a lakásába.*)

Cseleyné: Szóval mégis van szabad estéd. (*Szeretné hazugságon kapni.*)

Anna: Igen, ha például a Sevillai borbély megy, abban nincs kórus. Vagy ha próbát játszanak, amiben nem kell statisztálni. Akkor itthon ülök és később hallgatom a hegedűt, mert ott a szomszéd udvarban (*a kőfalon túlra mutat*) egy

gyógyszerész lakik, aki nagyon szépen hegedül és a nővére zongorázik és minden este szoknak játszani. (Örömmel.) Most legalább minden este hallgathatom. (*A prospektuson apró fénypontok bukkannak fel, de módjával.*) Ingyen hangverseny. (Nevet.)

Cseleyné: Az nem is rossz, ami ingyen van.

Anna: Igen, de Pesten minden pénzbe kerül. Nem mint falun. Itt, ha kilép az ember a házból, már ott a kiadás, mert a villamos pénzbe kerül. Legalábbis legtöbbször pénzbe kerül.

Cseleyné: Hogyhogy legtöbbször?

Anna: Hát... ha bliccelni tud az ember, akkor nem kerül.

Cseleyné (*megtartja ugyan méltóságát, de izgalma látható*): Azt hogy kell?

Anna: Tetszik tudni, az ember a megállóhelyen felnéz a kocsira, hogy a kalauz elül van-e, vagy hátul. Ha elül van, akkor hátul kell felszállni és viszont.

(*Pintér úr rikító felöltőben megjelenik és elmegy.*)

Cseleyné (*nagyon vési az eszébe*): Várjál csak... igen...

Anna: És mikor már nagyon közeledik a kalauz, akkor le kell szállni és megvárni az új kocsit. Vagy úgy is lehet tenni, hogy vidékinek tettetni magát az ember. És jegyet kér az ellenkező irányba. Akkor a kalauz azt mondja: „Rossz kocsira tetszett ülni”. És jegyváltás nincs.

Cseleyné: Ez nekem jobb.

Anna (*közelebb húzódik*): Csak arra tessék vigyázni, hogyha az ellenőr felszáll a kocsira, akkor rögtön az ellenőrt tessék evvel megszólítani, mert különben a kalauznak kellemetlensége lesz és az nem méltányos. (*Sóhaj.*) Jaj Istenem, úgy ki

kell tanulni ezt a Pestet. Itt nagyon nehéz. Én nem is szeretek Pesten lakni.

Cseleyné (*melegebben*): Nem szeretsz Pesten lakni?

Anna: Hiszen én falusi lány vagyok, kezicsókolom. Mi faluról jöttünk fel Pestre.

Cseleyné: Úgy. Ezt nem is képzeltem volna. (*Megint melegebb.*)

Anna: Igen. És mikor a doktor mondta a levegőváltozást, egyszerre úgy meleg lett bennem, hogy talán falura mehetek és az milyen jó lesz. Mikor Andris elmondta a tanyát és a lovat és a baromfit... (*Hirtelen elakad.*)

Cseleyné: Na? Miért akadtál meg?

Anna: Mert tetszett mondani, hogy... Andrisról csak később beszélünk...

Cseleyné: Úgy van. De most már beszélhetünk.

Anna (*lelkesen*): Igen. Szóval ő elmondta a kis kacsákat... vagy ezt talán én említettem, nem is tudom... tessék mondani, nagyságos asszony...

Cseleyné: Etelka néni vagyok, fiam. (*Egyszerre.*) Azaz hogy várjál csak. Még nem. Még számolni akarok veled. (*A deszkapalánk tövében kívülről utcai gázlámpa áll. Ez hirtelen meggyullad. Erősen rájuk világít. Hallani a lámpagyújtogató távozó lépéseit.*) Na ez jó, legalább a szemedbe nézhetek. Állj csak ide eléem, mint az iskolában. (*Anna engedelmeskedik.*) Mit csináltál te az én fiammal? Látom, hogy derék, kedves gyerek vagy. Hogyan vetemedhettél erre a tréfára?

Anna (*sokáig hallgat*): Én már ott rettentően megbántam. Mert, kezicsókolom, nekem alakítanom kellett. Először kaptam életemben szerepet. Nem a színpadon, de én azért roppant örültem. És mikor aztán játszottam a szerepet, akkor rettenetesen rossz

volt nekem, mert éreztem, hogy olyan rossz vagyok, mint a bűn.

Cseleyné: Hát bizony rossz voltál.

Anna: Nem úgy értem, kezcicsókolom, hanem hogy tehetségtelen voltam. De ennél még sokkal borzasztóbb érzés volt, hogy ezt olyan valakivel csinálom, mint Andris... (*Kezd pityeregni.*) Én tudom, hogy ezért nagyon haragszik rám... a...

Cseleyné: Most már Etelka néni, maradjunk ennél.

Anna: Oh... (*mohón kezét csókol.*)

Cseleyné (*szigorúbban*): Ne hizelegj, azt nem szeretem. Most ülj le. (*Anna leül. Cseleyné közelebb mutat.*) Ide... (*közelebb ül.*) Na. Most idehallgass. Nekem odakint a tanyán szükségem lenne valakire.

Anna: Kire?

Cseleyné: Ne beszélj bele. Nálunk nemsokára jön az aratás. Mindenki kint van a mezőn. Andris kint is hál az aratókkal.

Anna (*elragadtatva*): Aratókkal?

Cseleyné: Én is egész nap kint vagyok, a belső lány is, az öregbéres is. A háznál igazán nem marad más, mint a komondor. Mindig eszembe jut, hogyha arra jár valami vándorsoron való rossz ember, egyszer még kirámolja nekem a házat. Hát nekem nagyon jó volna ott valaki, aki vigyázna a házra. Ne beszélj közbe. Gondoltam most: mi lenne, ha lejönnél oda? Már úgy értem, hogy erre a munkára. Valami fényes lakást nem tudnék adni, mert nagyon szűken vagyunk. Velem kell hálnod egy szobában. De az annak a rendje, ahol fiatalember van a háznál, még ha nem alszik is otthon. Fize-tést, előre megmondom, nem adok. Hiába nem fogadsz el, nem adok. Ha falusi vagy, tudhatod, hogy tanyai embernél minden akadhat bőven, csak

készpénz nem. Hanem kosztot, azt kapsz. Ott, fiam, részegre eheted magad. Már ha tudsz főzni. Tudsz?

Anna: Én? Nagyon jól. (*Szomorú.*)

Cseleyné: Na, csak nem kell hencegni. Tudsz főzni sztrapacskát?

Anna: Azt nem. Még nem is hallottam. Milyen az? (*Egyre szomorúbb.*)

Cseleyné: Jaj, fiam, nagyon meg kell ezt tanulni, mert ez az Andris kedvenc étele. (*Anna egyszerre sírni kezd.*) Hát téged mi lelt? (*Anna nem felel, most már zokog.*) Ejnye, hát nem felelsz? (*Anna leborul, úgy sír.*) Ejnye már, na egyenesedj fel. Jaj, fiam, én az ilyen bögést nem szeretem. Azért tud beszélni az ember, hogy értesse meg magát. (*Felegyenesíti.*) Mi lelt?

Anna: (*a nyakába borul*): Soha... soha... én oda nem mehetek...

Cseleyné: Hogyne jöhetnél, ha hívlak. Semmi munka, bő táplálék, levegőváltozás. Pár hét múlva semmi bajod.

Anna: Nem mehetek... soha... soha... mindennek vége...

Csoklyáné (*kisiet*): Lelkem gyerekem, mi bajod? Bántott valaki?

Anna (*még jobban a Cseleyné nyakába kapaszkodik, aki simogatja.*) Dehogy bántott... dehogy bántott... olyan jó hozzám, hogy én azt soha életemben nem tudom meghálálni.

Cseleyné: Meg fogom gyógyítani a lányát. Menjen csak be, lelkem.

Csoklyáné: Az Isten áldja meg a jóságáért. Vasaltatni nem tetszik?

(*Pintér úr vissza, eltűnik.*)

Anna (*letörli könnyeit*): Ez lehetetlen.

Cseleyné: Miért?

Anna: Lehetetlen.

Cseleyné: Beszélj már.

Anna (*bömbölve*): Hiszen ő engem grófkisaszszonynak tart! (*Pintér úr ablaka megvilágosodik.*)

Cseleyné: Na látod. Kellett ez neked?

Anna: Már most mi lesz, ha én beállítok oda, mint kórista? Mint színházi tűzoltó és vasalóné lánya? Rögtön ki fog derülni, hogy becsaptam és nevetségessé tettem. Ezt soha nem lehet megbocsátani. (*Most már sötét este van, a prospektus csupa fénypont.*)

Cseleyné: Hát édes fiam, ez már nem az én dolgom. (*A szomszédban egy hegedű elkezd játszani zongorakisérettel a Gounod Ave Mariáját.*)

Anna: Jaj, de szép...

Cseleyné: Oh... az Ave Mária...

Anna: Ha most kedvesen gondol rám, mint grófkisaszszonyra, mit fog gondolni rólam, ha megtudja az igazat. Nem merek, nem merek.

Cseleyné (*feláll*): Ha még nem tudnád, édes fiam, megmondom, holnap este hatkor velem jössz.

Anna (*sírva, rettegve*): Nem merek, nem merek. Hogy nézek a szemébe. Nem merek.

Cseleyné: Majd megtalálod a módját, hiszen nő vagy!

Anna (*elkeseredve*): Dehogy vagyok. Ja vagy igen, nő vagyok.

Cseleyné: Hát majd tudod te, mit csinálj. (*Beszól a konyhába.*) Csoklyáné lelkem! (*Csoklyáné kilép.*) Hallgasson ide. Ennek a gyereknek pihenés kell, bőséges étel és falusi levegő. Én meghívtam a birtokomra. (*Csoklyáné kezét akar csókolni.*) Ugyan menjen, ne okoskodjon. A vonat délután hatkor indul a Keletiről. Holnapra pakoljanak be szépen. A gyerek ötkor legyen ott a harmadik osztályú váróteremben, mert ha nincs ott egy órával indulás előtt, én ideges vagyok.

Csoklyáné: Lelkem naccságám, ez mégse lehet. Hol vegyem az útiköltséget?

Cseleyné (*kis szünet után*): Avval ne törődjön. Nekem véletlenül két jegyem lesz.

Anna: Nem merek... nem merek...

Cseleyné: Ne nyafogj már, fiam, mert ezt únom. Na, Isten áldjon meg. Isten áldja meg, lelkem, az urát tiszteltetem. (*Indul kifelé. A kapuból visszaszól.*) Azt tudja meg, hogy olyan fiam van nekem, aki egy grófkisasszonyt is elvehetne! (*El.*)

Csoklyáné (*utána megy*): Mégis jó az Isten!

Anna (*egyedül marad, rettegve kezét tördeli*): Nem merek. (*Emésztí magát. Aztán egyszerre a gázlámpa fénykörében, amely csak őt világítja meg, letérdel a földre és összeteszi a kezét.*) Ave Mária... Mária... Jaj, de szerelmes vagyok!

Vége a hatodik képnek

Országos Széchényi Könyvtár

HETEDIK KÉP.

A szin András tanyája. Délelőtt. Mikor a függöny felmegy, Gazsi egyedül van a színen. Gyujtóst aprít szorgalmasan, amint szokta, a kutájával beszél.

Gazsi: Mer az az én őrmesterem a Szarvas-kaszárnyába kutya egy ravasz ember vót. Ki tudott ő fogni mindenkinek az eszin. Nekem, mikor bundás voltam, amolyan zöldfülü nevendék, az egész lénungomat elnyerte máriáson. Mondom neki: „No őrmester urat is megbünteti az Isten.“ Hát csak vigyorog és legyint. Mondom neki: Őrmester úr hiszi Istent?“ Erre elgondukodik, oszt kisvártatva aszongya: „Hiszem. Mer nézz ide, — aszongya, — ha hiszem, oszt nincs, a nem baj. De ha nem hiszem, oszt van, ammán nagy baj.“ Hát ilyen agyafúrt ember vót a.

András (*jobbhatul megjelenik. Óvatosan körülpillant. Félhangon.*) Gazsi!

Gazsi: Igenis.

András: Még nem gyöttek ki?

Gazsi: Még nem. Gondolom, a tekintetes asszony öltözködik mán, mer mikor elhaladtam az ablak alatt, mocorgást hallottam odabentrül.

András: Maga szinit se látta a vendégnek?

Gazsi: Látni láttam, mer mikor meggyüttek, felébredtem. Ez a Tisza rettentő nagy csaholást csapott örömise. Hát elégyüttem: akkor haladt a tekintetes asszony a vendéggel befelé.

András: Jó, ezt már mondta. Mit mondott a tekintetes asszony?

Gazsi: Hát hogy kedves vendéget hozott; úgy készülünk, hogy néhány hétig itt marad a vendég.

András: Na és a vendég nem mondott semmit?

Gazsi: Sötét vót, a vendéget nem láttam jól, s a vendég egy árva kukkot se szólt.

András: Hát idehallgasson, Gazsi. Ezt a vendéget innen ki kell füstölni.

Gazsi: Ammán nehéz lesz. Ha a tekintetes asszony hozta, akkor szívesen is látja. Mit tudunk mi tenni a tekintetes asszony ellen?

András: Dehogy ellene, dehogy ellene. Idehallgasson. A tekintetes asszony ezt a bonyhádi vendéget el szeretné velem vétetni. Hát én meg nőtlen maradok, ha a fene fenét eszik is. Ezt kéne megértetni a vendéggel, érti?

Gazsi: Értem, úrfi, értem. De mi módon csináljam?

Andris: Majd szóba elegyedik az magával. Biztosan az is akarja majd tudni, hányadán állunk. Hát maga csak ejtse el, hogy én már nem jöhetek számba. Hogy mán van valaki, aki nagyon tetszik nekem... pesti jány... hiszen majd tudja mán maga, hogy mit mondjon...

Gazsi: Hászén tudnám, de nekem mindig csak a tekintetes asszony jár az eszembe. Mit fog ű szólni, ha megtuggya, hogy én ellene dógozok?

András: Ilyen emberem maga nekem?

Gazsi (*rettenetes nagyot csap a fába*): Hínynye, az ördög vitte vóna el a dógomat. Mán most hova tartson ilyenkor a hűséges ember? (*könyörögve*.) Úrfi, a jó Isten áldja meg, ne keverjen be engemet ebbe a dologba.

András (*vállat von*): Elhagyott engem min-

denki. (*Keserűen a ház felé fordul.*) Az anyám hagyott el legelsőnek.

Gazsi: Mán ilyet ne tessék mondani. A tekintetes asszonynak szemefénye az úrfi.

András: Mégis ellenem dolgozik.

Gazsi: Én csak ammondó vónék, hogy ne harmarkoggyuk el a dógot. Nézzük meg előbb ezt a vendéget. Hátha a végén ez is megfelel?

András: Csak ne bosszantson maga is.

Gazsi: De hiszen még nem is látta az úrfi. (*Szedi az aprófát.*)

András: Hogyne láttam vóna, mikor Bonyhádon voltunk. Nem kéne ez nekem, ha egyedül volna is a világon. Rántásszaga van.

Gazsi (*csodálkozik*): Rántás szaga? Ammán csak jó szag. Csak még egy olyan van. A kenyérszag.

András: Az is van neki.

Gazsi: No úgyi. (*Felszedelőzködik.*) Gondojuk ezt meg, úrfi. (*Indul a konyha felé.*)

András: Szóval magára nem számíthatok. (*Dacosan leül a tornác aljára, gondolkodik.* Gazsi bemegy a konyhába, majd az aprófa nélkül visszajön és osonva igyekszik elhordani az ír-háját. Elmegy hátra. Kis szünet.)

Klára (*jön balról*): Jó reggelt, Andris.

Andris (*felkel*): Jó reggelt, kezeit csókolom. Erre sétált?

Klára: Igen. Benéztem, szokásom szerint. Zavarom valamiben?

Andris: Nem, dehogy.

Klára: Etelka néninek köszönhetek? Megjött már?

András: Megjött, még pedig nem is egyedül. Vendéget hozott.

Klára: Ah, vendég? Kit hozott Etelka néni?

András: Egy ismerős fiatal hölgyet. (*Hirtelen*

a tornác szélére üt ököllel, mert nem bír magával.)
Hát nem! Én inkább felgyujtom a házat!

Klára: Az a bonyhádi lány van itt?

Andris: Az. *(Csodálkozik.)* Honnan tudja?

Klára: Említette ezt már maga nekem. Egyszer régebben. Csak elfelejtette.

András: Hát igen. Az. Éjszaka felneszeltem, mikor hazajöttek. Vékony az ajtó a két szoba közt, hallgattam jó sokáig, ahogy sustorogtak, rakosgattak. Míg aztán elcsendesedett minden. Ők elaludtak, de én nem. Én nem aludtam. *(keserűen)* De anyám jóízűen aludt.

Klára: Van valami baja az édèsanyjával?

András *(panaszosan)*: Most hozza nekem ezt a nyakamra? Most? Mikor...

Klára: Mikor?

András: Megette a fene az életemet. Össze-vissza vagyok keveredve.

Klára: Azt is látom. Mióta Pesten járt. Mi történt ott magával? *(Szünet.)* Nem szép, hogy nincs bizalma hozzám. Én olyan odaadó és önzetlen barátsággal közeledtem magához, hogy számot tarthattam volna egy kis viszonzásra. De hát hagyjuk, a barátságot nem lehet erőszakolni.

András: De kérem, hogyan mondhat ilyet? Hát én nem vagyok magának jóbarátja?

Klára: Mi történt magával Pesten, amitől annyira megkeveredett?

András: Megmondom. Kaptam egy csipetet abból a nagy életből, amiről már beszéltem magával. És most nem találom a helyemet. *(Felnéz.)* Megismerkedtem egy grófkisasszonnyal.

Klára *(meglepetve)*: Kivel?

András: Egy bizonyos Rhédey grófnővel.

Klára: És beleszeretett?

Andris: Ó Istenem... hogyan szabad nekem arra gondolni? Csak nagyon megzavart. Elvesztet-

tem az egyensúlyomat. Hát gondolja meg, egy grófnő.

Klára: Attól, hogy egy grófnővel együtt volt? Így hat ez magára? Érdekes.

András: Igen. Nagyon hatott rám. És nagyon rossz néven veszem anyámtól, hogy éppen most hoz a nyakamra efféle vendéget, mikor ilyen lelkiállapotban vagyok.

Klára: Andris, Etelka néninek talán nagyon igaza van, mikor a mérget ellenméreggel akarja gyógyítani.

András: Micsoda?

Klára: Igen, igen. Ahogy mondom. De talán nem a helyes ellenmérget választotta. Én tudok jobbat.

András (értelmetlenül): Mit tud maga?

Klára: Egy másik grófnőt.

András: Másik grófnőt?

Klára: Hallotta már azt a nevet, hogy gróf Bautzen?

András: Hogyne. Az a híres sikkasztó. Most ítélték el. Olvastam.

Klára: Úgy van. Ennek a híres sikkasztó grófnak az apja még gazdag ember volt, de tönkrement. De úgy tönkrement, hogy a fiát már neveltetni is alig tudta. A fiú rangján aluli társaságba keveredett és végül elvett egy kávéházi felírónt. Született egy fia és egy lánya. Azok kínos szegénységben, sok nélkülözés közepette felnőttek. A fiú nem akart tanulni, elment inasnak, most géplakatosműhelye van. A lány inkább tanult. Diplomát szerzett. Mikor aztán ez a nagy sikkasztási botrány kipattant, mindketten megváltoztatták a nevüket. A lány is. Belügyminiszteri engedelemmel. Grófi rang nélkül. És elment vidékre tanítónőnek.

András: Maga?

Klára: Gróf Bautzen Klára vagyok.

András (*nézi*): Hihetetlen.

Klára: Tessék. Ha annyira fontos magának, hogy grófkisasszony legyen, hát én az vagyok. De megalázott, megbélyegzett, nevetséges grófkisasszony, aki fél az emberektől és reszket, hogy a titkát felfedezik.

András (*a vállára teszi a kezét*): A titkát jó helyre bízta, azt tudhatja. De ha mégis szükség lenne, hogy megvédje valaki, hát én itt leszek.

Klára: Ezt mindig tudtam. A maga lovagiaságára építeni lehet.

András: Számítson rám, Klára. 'Nézze, ezen-től jöjjön ide még gyakrabban. Már csak azért is, hogy annak a vendégnek, meg anyámnak megmutassuk. Csak azért is. Legyen velem sokat együtt. Igyekezzünk mennél jobban megismerni egymást.

Klára: Nincs nagyobb vágyam, de most már mennem kell.

András (*a ház felé néz, eszébe jut valami*): Mondja csak. Nem jöhetne vissza ebéd előtt még egyszer?

Klára: Esetleg vissza jöhetek. Miért?

András: Nem akarok hármásban maradni a ...vendéggel. Tüntetően meghívnam magát ebédre.

Klára: Nem bánom. Később visszajövök. (*Kezet nyújt.*)

András (*kezet csókol*): Kezeit csókolom, grófnő. (*Nevet.*)

Klára: Mit nevet?

András: Azt nevetem, hogy egy idő óta már nem is érintkezem mással, csak az arisztokráciával. (*A házban mozgás.*) Most menjen. Úgy látom, anyám jön. Őszintén akarok vele beszélni. (*Klára bólint, elsiet.*)

Cseleyné (*megjelenik az ajtóban, visszaszól*): Ha kész vagy, gyere ki, itt leszünk a tornácon. (*kifordul*) Jó reggelt, fiacskám.

András: Kezitesókolom. Jól utaztál?

Cseleyné: Köszönöm, jól.

András: Irigyellek. De azt hiszem, követni fogom a példádat, mama.

Cseleyné: Hogy-hogy követni fogod?

András: Elutazom. (*kitör*) Én azzal a bonyhádi lánnyal nem akarok egy fedél alatt maradni. És hadd mondjam meg neked őszintén mama: nagyon szeretetlen dolog, amit most csinálsz velem. Megmagyaráztam neked, milyen lelkiállapotban vagyok. Most hozod nekem ezt a...

Cseleyné: Kibeszélted magad? Mert én is szeretnék mondani valamit. Én nem Bonyhádon jártam, fiam.

András: Nem Bonyhádon voltál?... Akkor hol voltál?

Cseleyné: Pesten. Megkerestem a te grófkisasszonyodat.

András (*felkiált*): Mama!

Cseleyné: Meg is találtam, édes fiam. Az a Koppány, vagy hogy hívják, elvezetett a lakására.

András (*hebegve*): Ott voltál a palotában?

Cseleyné: Ott, fiam. A palota a Tabánban van. Egyszoba-konyhás palota. A te grófkisasszonyod afféle farsangi grófkisasszony. Kóristalány Budán. Apja tűzoltó. Olyan szegények, mint a templom egere.

András: Hogy... micsoda... nem értem...

Cseleyné: Egy kis tréfát csináltak veled, fiacskám. Akadt egy kislány, aki vállalta a grófkisasszonyságot.

András: Az lehetetlen. Miért akarsz engem félrevezetni? Hogy kigyógyítsál? Igazán kedves tőled, mamám, de ne haragulj, nem jól csinálod. Az bizony igazi grófnő volt. Minden mozdulatán látszott. A hanghordozása, a beszédmodora tisztára

arisztokratikus. Nem, nem, ekkorát én nem tévedhetek.

Cseleyné: De honnan tudod te, hogy mi az arisztokratikus? Láttál te már igazi grófnőt?

András (*szünet után*): Nem.

Cseleyné: No látod. Hát csak nyugodjál bele, hogy nem való vagy te oda a pestiek közé. Úgy csapnak be ott téged, ahogy akarnak.

András: Szóval az a lány is becsapott volna engem?

Cseleyné: Be, fiam. Igaz, hogy azután keservesen megbánta.

András (*izgatottan*): De hát... ha te csak Pesten jártál... Kit hoztál te akkor magaddal?

Cseleyné: Majd meglátod. Jön rögtön.

András (*odarohan, megragadja anyja kezét*): Mama... őt hoztad?

Cseleyné: Őt.

András: De ha csakugyan becsapott... és nevetségessé tett... mama, ez rettenetes. Hogy fogunk mi egymás szeme közé nézni?

Cseleyné (*vidáman*): Jaj, drága gyermekem, én a ti dolgotokba nem szólok bele. Én nem hallottam semmit és nem tudok semmit. Engem az egészről hagyjatok ki. (*Indul a konyha felé.*) Teca!

András (*neheztelve*): Hagyjuk ki. De énnekem eszembe jutott valami. Én most visszaadom neki a kölcsönt. Te ne szólj semmit, csak figyeld, mit csinálok vele, Hű, de meg fogom kínozni.

Cseleyné: Most ne veszekedj. Ott jön (*Anna kilép a házból, az ajtóban mindjárt megáll. Alig hallhatóan szól.*) Andris...

András: Ó, kezét csókolom, grófnő. Na hát ez igazán hihetetlen meglepetés.

Anna (*önkéntelenül belemegy a vacsoránál megütött ripacsi mágnáshangba. Nagy kínban van.*) Jóreggelt kedves... kedves Cseley.

András: Jó reggelt, csókolom a kezeit... Nem tévedek a személyazonosságban? Csakugyan a grófnő? De hát ez bámulatos. Hogyan méltóztatott ide kerülni? Anyámat már kérdeztem, de ő bokros teendőire való hivatkozással megtagadott minden felvilágosítást.

Anna: Ugyanis... rajtam kezdődő tüdőcsúcs-hurutot konstataáltak, nemdebár... és bőséges táplálkozást és levegőváltozást rendeltek...

András: Bőséges táplálkozást? Lehet még bőségebben táplálkozni, mint a grófnő teszi? Hiszen elmondta nekem.

Anna: Na igen, úgy-e, az a sok francia étel... az nem tápláló, míg az ilyen tanyán az ízletes, jól elkészített izék, azok a sok paprikás és csusza és derelye, úgy-e, az mégis más. És a levegőváltás, az még fontosabb.

András: Hogyne, grófnő, hogyne, ezt értem. De azon csodálkozom, hogy éppen a mi nyomorúságos kis tanyánk levegőjét választotta és nem utazott valamelyik hitbizományi birtokára.

Anna (*mohón kap saját ötletén*): Környezet-változás. Igen, környezetváltozás, azt mondták, az is fontos.

András: Ja úgy. Most már értem. Tisza István és Andrassy Gyula reggeltől estig ez nem tesz jót a tüdőcsúcshurutnak. Most már értek mindent. Szóval méltóságos grófnő nálunk fog üdülni? Ez óriási megtiszteltetés a mi házunkra. De nem lesz kényelmetlen? Csak így, komornák nélkül? És ilyen kevés szobában? Éppen közöltem anyámmal, hogy tudom, mivel tartozom egy arisztokrata hölgy kényelmének: én még ma elutazom... (*Anna alig hallhatóan felsikolt.*) Tessék? (*szünet*) Szóval én még ma elutazom és a szobámat a legmélyebb tisztelettel a grófnőnek ajánlom fel.

Anna (*közel a síráshoz*): De talán nem volna

helyes elutazni, kedves Cseley... én számítottam a maga kellemes társaságára... tudniillik maga azon az írói vacsorán, nem tagadhatom, igen szimpatikus benyomást tett rám...

András: Ugyan, grófnő... a társadalmi különbség. Sajnálom, csak tegnapelőtt mondtam anyámnak, hogy a félvilágot képes volnék odaadni, ha a grófnő nem volna grófnő. De hát ami nem lehet, az nem lehet.

Anna (*roppant félenken, dadogva*): És például akkor mi volna, ha én, tegyük fel, nem lennék olyan izé. Ilyen arisztokrata. És ez kisülne.

András: Éppen ez az, ami nem süлhet ki. Mert tegyük fel, hogy méltóságod nem volna grófnő. Akkor kitűnne, hogy csak kiadta magát grófnőnek és engem becsapott és nevetségessé tett. (*Mélyen meghajlik.*) Mély tisztelettel bocsánatot kérek, én ilyen csúnya vádakkal természetesen nem illetem a grófnőt. És jól tudom, hogy a grófnő ennél sokkal jobb, nemesebb és ízlésesebb.

Anna: Igen. De miért kell ennek ekkora izét keríteni? Ekkora feneket?

András: Köztünk egy nagy társadalmi szakadék tátong.

Anna: Már az megtörtént, hogy ilyen szakadékokat átíveltek. Áthidaltak.

András (*szigorúan*): Pardon. A szakadék, az szakadék. Mi szegény tanyai emberek vagyunk, mi nem keveredhetünk össze az ország első családjaival. Szegények vagyunk, de büszkék vagyunk.

Anna: De nézze, kedves Cseley, esetleg... tegyük fel... ha én nem volnék...

András (*közbevág*): Csak azt ne mondja nekem, hogy nem grófnő. Becsapni nem hagyom magam. A szakadék marad. Punktum.

Anna: Ez az utolsó szava?

András: Ez az utolsó.

Anna: És csakugyan elutazik?

András: Még ma.

Anna (*tehetetlenül vállat von, meglátja Cseleynét.*) Etelka néni, én szívből sajnálom, de így nem maradhatok.

Cseleyné (*odasiet hozzá*): Ne okoskodj, te gyerek, na igazán... (*Andráshoz.*) Elment az eszed?

Anna: Etelka néni, én most gyorsan becsomagolok. (*Sirva fakad, bemegy.*)

Cseleyné: Mondd, fiam, megbolondultál?

Gazsi (*előlép, nagyon izgatott*): Urfi, ezt vegyük el! Ha Istent ismer, úrfi, ezt vegyük el!

András: Maga mit beszél bele az urak dolgába?

Gazsi: Urfi, ha ezt el nem vesszük, én harminchat esztendei szógálat után megteszem azt a csúfságot, hogy felmondok.

András: Felmond az öregapjának. Itt marad, punctum. Most menjen a dógára.

Gazsi (*Cseleynéhez*): Vak ez az úrfi, tekintetes asszony. Én mondom. (*Káromkodva el.*)

Cseleyné: Mondd, hát van lelked ezt a szegény gyereket így kinozni?

András: Most én vagyok fejül! Most ne szólj bele! Most ezt magam intézem! (*Diadalmasan sétál.*) Ez se fog többet grófkisasszonyt játszani, azt kijelentem.

Cseleyné: És így elengeded, mikor idehoztam?

András: Igenis, így elengedem. Kocsit se adok neki. Menjen az állomásig gyalog! (*Anyja elébe áll.*) Mama, ez most a döntő pillanat. Ha most beleszólsz, becsületszavamat adom, hogy nagy bolondot csinálok! Beugrom a kútba!

Cseleyné (*haragosan*): Engem ne fenyegezz, édes fiam. A magad életét te intézed.

András: Én!

Anna (*kilép, felöltővel, kis rossz kofferral*):
Hát én akkor búcsúzó, Etelka néni.

Cseleyné (*magához öleli*): Drága kis mada-
ram, én nem is tudom elhinni... (*Csókolja. Dacos
lesz.*) Nem, ezt nem engedhetem!

András: Mama!

Cseleyné (*megadja magát*): Csak tudnám,
mit akarsz.

András: A grófnőtől bocsánatot akarok kérni,
hogy még kocsit sem adhatok neki. De a grófnő ért
a földbirtokhoz, és tudja, hogy mezei munka ide-
jén...

Cseleyné (*az istálló felé int*): A Mirzát nem
lehetne befogni?

András (*szigorúan*): Mama! Lesántult! Na-
gyon sajnálom.

Anna: Isten áldja meg, kedves Cseley. Őríz-
zen meg emlékezetében. (*Sírva kisiet.*)

Cseleyné: Na hát, fiam, ez egyszerűen ko-
miszság! Én megyek utána!

András: Mama! Mit mondtam neked?

Cseleyné: Ejnye, ebadta kölyke, kinek pa-
rancsolgatsz?

András (*indul*): Jól van. Megyek, ugrom a
kútba.

Cseleyné (*sikolt*): Andris!

András (*vissza*): Na ügye.

Cseleyné (*dühösen*): A nyakamra nőtt. Nem
bírok vele!

András: Gazsi!

Gazsi (*azonnal elékerül*): Úrfi, még nem késő,
ezt vegyük el!

András: Ne óbégasson. Hívja vissza! (*Gazsi
boldogan belerohan Klárába és Izsákba, majdnem
feldönti őket, tovább szalad, el.*)

Izsák (*roppant izgatottan, kezénél fogva von-*

szolja maga után Klárát, beront, nem is köszön): Most itt mindnyájan le fogunk számolni.

András: Mi lelt téged?

Klára *(szintén roppant izgatottan)*: András, az Isten szerelmére, ne hallgasson rá!... ez az ember nem tudja, hogy mit beszél...

Izsák: Nem tudom? *(Együtt kiabálnak.)* Nagyon is tudom. Andris, idehallgass. Én ezt a nőt most leleplezem.

Klára: Nem igaz! Örült! Andris, ne higgyen neki! *(Ketten kétfelől fogják Andrást.)*

András: Bocsánat, nekem most más dolgom van. *(Lerázza őket, három lépést tesz a kapu felé. Anna előtt megáll.)*

Anna *(Gazsival visszajön, sír)*: Mit akarnak velem? Még többet kínozni? *(Már a rendes beszédhangon.)*

András *(széles jókedvvel, boldogan)*: Ni csak ni, ki van itt? Nem az a kislány, aki a pesti kocsmában grófkisasszonynak adta ki magát?

Anna *(rábámul)*: Tessék?

András: Mondom, hogy az, persze, hogy az. Hiszen húsz lépésről ordít róla, milyen derék, becsületes tűzoltó volt a papája. *(Cseleynéhez fordul.)* Láttad volna csak, mamám, milyen nevetségesen erőlködött szegényke, hogy grófnőt mutasson. A szerkesztő barátaimmal majd megszakadtunk rajta. *(Vissza Annához.)* Remélem, nem haragszik, hogy kinevettük?

Izsák: Mi ez? Az eszem megáll.

Klára *(lemondóan bólint)*: Az enyém nem.

Anna *(rábámul Andrásra)*: Hát maga már akkor tudta?

András *(félvállról)*: Hát mit képzelsz maga rólam? Hogy az én eszemen maga csak olyan könnyen túljárhat? *(Mágnásosan ripacskodva.)* Ahhu koráb-

ban tessék felkelni, méltóságos grófnő. (*Büszkén kacag.*)

Anna: Maguk rajtam nevettek? Etelka néni!

Cseleyné: Nem baj, fiam. Te is éppen olyan buta vagy, mint ez a nagy kamasz. A jó Isten is egymásnak teremtett benneteket. Gazsi, vigye be azt a koffert.

Gazsi (*fogja a koffert, diadalmasan András felé*): Na úgy-e? Na úgy-e, hogy elveszük? (*El.*)

András (*szigorúan*): Ide ni! (*Az engedelmesen odalépő Anna vállát hadvezéri módon átfogja, aztán Klárához fordul.*) Bocsánatot kérek, azt hiszem, félbeszakítottam magukat. Akartak mondani valamit?

Izsák: Nem, nem, most már semmit. Félreértés volt az egész.

András: Akkor rendben van, Klárikát már meghívtam ebédre.

Cseleyné: Én pedig meghívom a doktort.

Anna: Etelka néni, ma én főzhetek?

Cseleyné: Hogyne, fiam.

András (*szigorúan*): Aztán rendben legyen az az ebéd! Mert én itt eddig nagyon el voltam kényeztetve. Nahát!

Cseleyné: Én is bemegyek, mert ami biztos az az biztos.

VEGE.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

CSZIK

Magyar Széchenyi Könyvtár